

STEUNPUNT
Groene Zorg
VZW

JAAERVERSLAG 2015



STEUNPUNT GROENE ZORG VZW, EEN INITIATIEF VAN BOERENBOND, ONS EN CERA.



BOERENBOND & LANDELIJKE GILDEN



Woord vooraf

De Algemene Vergadering van Steunpunt Groene Zorg vzw gaf op 18 juni 2015 haar akkoord voor een geactualiseerde missie en visie van Steunpunt Groene Zorg vzw. Even belangrijk als deze actualisatie was het denkproces van het bestuur dat eraan was voorafgegaan. De Raad van Bestuur maakte daarbij de afweging tussen een aantal mogelijke toekomstscenario's voor het steunpunt. Daarbij viel de uiteindelijke keuze op het scenario 'Steunpunt Groene Zorg als belangenbehartiger'. Dat scenario gaat ervan uit het steunpunt zijn werking uitbouwt vanuit het perspectief van belangenbehartiger van alle aanbieders van Groene Zorg in Vlaanderen.

Die 'aanbieders' mogen we gerust in volle breedte bekijken. De idee van activering van kwetsbare mensen in een omgeving van levende planten en dieren is immers groeiende. Gelijktijdig met het aantal nieuwe initiatieven, neemt ook hun onderlinge verscheidenheid toe.

De denkoefening van het bestuur was nodig omdat het resultaat ons houvast geeft om een verbreding van onze werking toe te laten zonder de oorspronkelijke focus uit het oog te verliezen. In de loop van 2015 vonden meer dan 2.250 zorggasten de weg naar een zorgboerderij, soms in groep maar meestal op individuele basis. Ons netwerk van zorgboerderijen biedt kwetsbare mensen een vorm van sociale warmte (beleidsverantwoordelijken noemen dat 'inclusie') die in deze samenleving van afbrokkelend maatschappelijk kapitaal, kan tellen.

Voor ons als steunpunt, is dit aanbod niet vrijblijvend. Zorgboerderijen zijn geen pool waarin Jan en alleman naar hartenlust kan grabbelen. Willen we van dit aanbod iets duurzaam maken, dan zijn afspraken noodzakelijk. Die afspraken gaan over kwaliteitszorg en juridische omkadering, maar evenzeer over maatschappelijke waardering.

De dienstverlening die Steunpunt Groene Zorg uitbouwt, heeft dit belang van de zorgboerderij als focus. Dat was zo in 2015. Dat blijft ook zo voor de toekomst!

Joris Van Olmen
Voorzitter

1. Historiek

Op 20 januari 2004 werd Steunpunt Groene Zorg (SGZ) officieel gelanceerd. De initiatiefnemers waren Boerenbond, Ons (toen nog Groep KVLV) en Cera. Deze organisaties hadden tijdens de voorgaande jaren elk hun eigen expertise opgebouwd rond deelaspecten van Groene Zorg. In de aanloop naar de opstart hadden de oprichters in 2003 een voorbereidende studie uitgevoerd over de haalbaarheid en opportuniteit van Groene Zorg en een ondersteunend servicepunt.

Zowel qua vragen vanuit de welzijnssector als qua land- en tuinbouwbedrijven die bereid waren om personen op te vangen, bleek Groene Zorg van bij de start een schot in de roos.

De invoering van een Vlaamse subsidie voor zorgboerderijen einde 2005 betekende een belangrijke nieuwe hefboom voor Groene Zorg. Het aantal zorgboerderijen bleef toenemen en ook de vraag vanuit welzijnvoorzieningen groeide voortdurend.

Dankzij middelen die de provinciebesturen daarvoor vrijmaakten, werd vanaf 2006 sterker ingezet op de uitbouw van een dienstverlening op provinciaal niveau. Deze dienstverlening is gericht op het samenbrengen van vraag en aanbod en was al sinds 2002 in een PDPO-project door Groene Zorg Oost-Vlaanderen uitgetest. Tot 2010 was er de trend van een toenemend aantal vragen. Sindsdien schommelt het aantal aanmeldingen rond 1.000 per jaar. De groei in het aanbod aan zorgboerderijen werd gedurende de voorbije 10 jaar onverminderd doorgezet. Het is daarbij belangrijk te wijzen op het groeiende aandeel van zorgboerderijen dat niet in aanmerking komt voor de subsidie van het Departement Landbouw en Visserij.

Van bij de start werkte Steunpunt Groene Zorg aan betere randvoorwaarden voor de samenwerking tussen landbouw en zorg. De Kwaliteitsgids Groene Zorg, die in 2007 werd opgemaakt, bundelde de ervaring van de eerste werkingsjaren in een handleiding voor wie wilde starten met een zorgboerderij of ermee wilde samenwerken.

Sinds de uitgave van de Kwaliteitsgids is de aandacht voor een kwaliteitsgerichte samenwerking op de zorgboerderij een voortdurend werkingpunt van Steunpunt Groene Zorg gebleven. Het STRO-project (2011-2014), waaraan Steunpunt Groene Zorg participeerde in het kader van Interreg IVa Vlaanderen-Nederland, gaf daartoe een extra impuls. De matchingmethodiek die het steunpunt toepast, kreeg een wetenschappelijke onderbouwing en werd met een nieuwe vragenlijst verfijnd. In 2014 werd de volledige dossierbehandeling geautomatiseerd. De oorspronkelijke Kwaliteitsgids werd intussen een Kwaliteitsbox met 5 thematische brochures.

Het groeiend aantal zorgboerderijen bracht ook een alsmaar grotere variatie mee. Deze ontwikkeling liet zich eind 2014 gelden bij de herformulering van de missie en de beleidsdoelstellingen van het steunpunt. De Algemene Vergadering van juni 2015 gaf haar goedkeuring aan een meer gedifferentieerde strategie. Dit liet zich ook gevoelen in de werking, waarin meer nadruk kwam te liggen op de aangepaste ondersteuning van zorgboerderijen die meer willen inzetten op zorg.

2. Missie en Visie

Missie Steunpunt Groene Zorg vzw

Het Steunpunt Groene Zorg vzw wil Groene Zorg als zorgvorm ondersteunen en hierbij de zorgboerderijen op de kaart zetten als een volwaardige versterking en verruiming van de zorgsector die op zoek is naar zorg op maat en dit door de cliënt te plaatsen in een natuurlijke setting midden in de samenleving.

Het Steunpunt Groene Zorg vzw wil als autonome organisatie, maar in overleg met alle betrokken stakeholders, komen tot een kwaliteitsvolle invulling van Groene Zorg in Vlaanderen. Hierbij zal het Steunpunt haar werking focussen op volgende vier pijlers :

- Dienstverlening aan zorgboerderijen en zorginstellingen/begeleiders, met aandacht voor een goede en kwaliteitsvolle koppeling tussen de zorgvraag en het aanbod van de zorgboerderijen
- Belangenbehartiging van de samenwerking landbouw- zorg en van het concept zorgboerderij
- Kennis en onderzoek
- Vorming en informatie

Visie Steunpunt Groene Zorg vzw

Iedereen in onze maatschappij, vooral de zwakkeren en hulpbehoevenden, heeft recht op maximale ondersteuning en zorg. Groene Zorg is hierbij een weliswaar kleine, maar zeker niet onbelangrijke schakel in het geheel van de zorgondersteuning.

Groene Zorg zijn alle mogelijke activiteiten voor een brede waaier van kwetsbare groepen waarbij, in een vrijwillig kader en onder begeleiding, een groene werkomgeving wordt benut met het oog op beleving, dagbesteding, time-out of begeleiding tot een arbeidstraject, waarbij :

- een holistische visie op hulp- en zorgverlening de zorgvorm schraagt en de praktische uitwerking onderbouwt,
- de waarden harmonie, verbondenheid en empowerment centraal staan,
- de meerwaarde ligt in het vermaatschappijlijken van de zorg.

Het Steunpunt Groene Zorg vzw definieert het kader van haar werking als volgt :

- Zorgboerderij : dit is een bedrijf, vereniging of particulier initiatief waar activiteiten van land- of tuinbouwproductie of andere activiteiten die betrekking hebben op de omgang met planten of dieren, benut worden bij het aanbod van Groene Zorg.
- Zorgboer(in) : dit is de bedrijfsleid(st)er, verantwoordelijke van de vereniging of particulier initiatief die Groene Zorg op een zorgboerderij aanbiedt.
- Hulpboer/zorggast/zorgvrager : dit is de persoon uit een kwetsbare groep die deelneemt aan de Groene Zorg.
- Begeleider: de persoon die, al dan niet in het georganiseerd verband van een voorziening maar steeds binnen het kader van een hulpverleningstraject en vanuit een handelingsplan, als professioneel instaat voor de ondersteuning van hulpboer(in) en zorgboer(in) bij de zorgboerderijactiviteiten.

3. Organisatiestructuur

Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering is samengesteld uit ten minste 9 leden die elk afgevaardigd zijn vanuit een van de 3 stichtende organisaties: Boerenbond, Ons en Cera. De heer Matthieu Vanhove trad namens Cera tot de Algemene Vergadering toe.

Leden (eind 2015):

Franky Depickere, Stéphanie De Smet, Lieven Vandeputte, Matthieu Vanhove namens Cera

Frans De Wachter, Joris Van Olmen, Peter Bruggen en Christian Stivigny namens Boerenbond

Nik Van Gool, Els Van Weert, Monique Swinnen en Chris Van Hoof namens Ons

De leden van de Algemene Vergadering komen minstens eenmaal per jaar samen.

Op 18 juni 2015 werd de Algemene Vergadering bijeengeroepen voor de goedkeuring van het Jaarverslag en de Rekening 2014 en de goedkeuring van de Begroting 2015.

Raad van Bestuur:

De leden van de Raad van Bestuur worden benoemd door de Algemene Vergadering. De samenstelling van de raad van Bestuur bleef in 2015 ongewijzigd.

Eind 2015 zag de samenstelling van en de functieverdeling binnen de Raad van Bestuur er als volgt uit:

Voorzitter: Joris Van Olmen

Secretaris: Els Van Weert

Penningmeester: Chris Van Hoof

Lid: Frans De Wachter

De Raad van Bestuur vergaderde op volgende data:

10 februari 2015

30 april 2015

18 juni 2015

8 oktober 2015

1 december 2015

Medewerkers en hun taakverdeling:

De provinciale medewerkers (2,5 VTE)

Nele Nackaerts: Antwerpen

Katlijn Van der Meeren: Limburg en Vlaams-Brabant

Mieke Braet: Oost-Vlaanderen.

Els Roelof: West-Vlaanderen

Deze provinciale medewerkers coördineren de koppeling van vraag en aanbod. Zij verzorgen tevens de vormings- en informatieactiviteiten (0,4 – 0,6 VTE/provincie).

De medewerker centrale werking (1 VTE)

Willem Rombaut

De medewerker voor de centrale werking volgt de algemene dossiers op en staat in voor de communicatie, de organisatie van activiteiten op Vlaams niveau en de begeleiding van de interne structuren.

De administratieve ondersteuning
Maria Coenen.

De medewerkers komen maandelijks samen in een werkoverleg waarop zowel de provinciale als de algemene werking besproken en voorbereid wordt.

Maatschappelijke zetel:

Diestsevest 40
3000 Leuven
tel (016)28.61.28 – fax (016)28.61.29

Werksecretariaat:

Remylaan 4b
3018 Wijnmaal
tel (016)24.49.22 - fax (016)24.39.72

website: www.groenezorg.be

4. Uitbouw Steunpunt Groene Zorg in 2015

Vlaamse Overheid

In 2013 ontving Steunpunt Groene Zorg vzw voor het eerst een subsidie op naam vanuit het Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Ook in 2015 kreeg het die subsidie. Weliswaar was het toegekende subsidiebedrag onderhevig aan een lineaire besparing van 5%. Het steunpunt kreeg aldus een bedrag van 95.000 euro toegekend.

Het steunpunt beschouwt dit als een eerste stap naar een duurzamer samenwerkingsverband met de Vlaamse overheid in de vorm van een convenant als partnerorganisatie. Het steunpunt biedt immers kansen bij de realisatie van beleidsdoelstellingen zoals het faciliteren van inclusie, zorg op maat, empowerment van mensen uit kwetsbare groepen, continuïteit in de zorg, ...

Het is echter niet eenvoudig aan een organisatie als Steunpunt Groene Zorg een juiste plaats te geven binnen de regelgeving van het verkokerde welzijnslandschap. Het vinden van een passende positionering van het steunpunt binnen het welzijnsaanbod blijft daarom een belangrijke uitdaging.

Diezelfde uitdaging geldt trouwens ook voor de rol die het steunpunt speelt bij de realisatie van de doelstellingen uit conceptnota van de Vlaamse Regering 'Samen tegen schooluitval'. Het belang van de matchingopdracht die het Steunpunt Groene Zorg op zich neemt, wordt als dusdanig wel erkend. In de loop van 2015 begeleidden de consultants van SGZ 321 leerlingen uit het secundair onderwijs naar een passende zorgboerderij. De Vlaamse Regering wijst in hogervermelde conceptnota de beleidsverantwoordelijkheid toe aan de beleidsdomeinen van Welzijn en Onderwijs. Vanuit Steunpunt Groene Zorg ijveren we ervoor dat de overheid een budget voorziet voor de omkadering van schoolexterne trajecten op de zorgboerderij. Steunpunt Groene Zorg had hierover op 20/01 en 06/10/2015 telkens een onderhoud met het kabinet Onderwijs.

Provinciale overheden

Antwerpen

In 2015 kreeg Steunpunt Groene Zorg een bedrag van 30.000 euro op naam toegewezen vanuit de Dienst Landbouw en Platteland van het Antwerps provinciebestuur.

Limburg

Steunpunt Groene Zorg ontving een werkingssubsidie op naam (begroot vanuit landbouw) voor een bedrag van 32.000 euro. Bovendien kreeg, in het kader van Plattelandplus, het project 'Trajectbegeleiding voor Limburgse zorgboerderijen' groen licht van het provinciaal Managementcomité. Het project startte op 1 juni 2015 en zal 2,5 jaar lopen.

Op 01/04 en 28/10/2015 kwam de provinciale stuurgroep bijeen.

Op 29/06 was er overleg met het kabinet onderwijs in verband met het projectvoorstel 'Buitengoed'.

Oost-Vlaanderen

De stuurgroep kwam samen op 26/05.

Voor 2015 voorzag het provinciebestuur in een toelage van 36.900 euro, toebedeeld vanuit het budget van landbouw.

Het project 'Zorg binnen Groene Zorg', dat uitgaat van de directie welzijn werd verder gezet: zorggasten die intensieve begeleiding bij dagbesteding nodig hebben maar waarvan de begeleidende dienst die niet kan opnemen, worden doorverwezen naar een dienst voor arbeidszorgbegeleiding. Deze laatste ontvangt een subsidie per zorggast. Steunpunt Groene Zorg neemt het penhouderschap voor dit project op zich. We hielden een overlegmoment met de betrokken partners op 12/02, 11/06 en 19/11/2015. Met de provinciale administratie welzijn waren er overlegmomenten op 06/01, 03/11/2015

Op 14/09/2015 stelden we aan de dienst Onderwijs de resultaten van het onderwijsproject 2014-2015 voor. Er kwam geen verlenging van het project aangezien alle provinciale middelen voor Steunpunt Groene Zorg gebundeld worden vanuit de directie Landbouw en Platteland.

Vlaams-Brabant

SGZ kon voor 2015 opnieuw rekenen op een provinciale werkingssubsidie van 33.000 euro vanuit het budget landbouw.

Op 12/02/2015 was er overleg met de provinciale communicatiedienst.

Op 19/10/2015 was er provinciaal overleg met de partners multifunctionele landbouw.

Op 17/06 en 28/10/2015 was er provinciale stuurgroep.

West-Vlaanderen

Het provinciebestuur heeft zich bij overeenkomst tot en met 2018 geëngageerd tot een jaarlijkse financiering van de werking in West-Vlaanderen. In 2015 bedroeg de subsidie 38.390 euro.

Op 04/03 en 30/09/2015 was er telkens stuurgroepvergadering.

Provinciaal beleid voor plattelandontwikkeling

Toen eind 2014 was gebleken dat projecten in het kader van Groene Zorg niet in aanmerking kwamen voor PDPO-middelen omdat het thema niet past binnen 'Omgevingskwaliteit', heeft SGZ de projectvoorstellen ingetrokken. In de provincies Antwerpen en Limburg kon de aanvraag echter overgeheveld worden naar het budget PlattelandPlus.

Het project 'Trajectbegeleiding voor Limburgse zorgboerderijen' werd goedgekeurd en loopt van 01/07/2015 tot 31/12/2017. Het Innovatiesteunpunt is co-promotor.

Het Antwerpse project 'Vrijwilligerswerk in de Groene Zorg' werd op de reservelijst geplaatst. Het kan pas opstarten indien er middelen uit andere projecten zouden vrijkomen.

In Vlaams-Brabant werd een gelijkaardig projectvoorstel om vrijwilligerswerking rond Groene Zorg uit te bouwen afgewezen. Bij een ander projectidee om het Groene Zorgaanbod in de Vlaamse Rand te versterken, vroeg het Managementcomité een verdergaande uitwerking. Het voorstel kan bij een volgende oproep in 2016 opnieuw ingediend worden.

Interreg IVa Vlaanderen-Nederland

Het project STRO liep van 1 april 2011 tot en met 30 september 2014. Van de toegewezen cofinanciering was eind 2014 nog maar een heel beperkt bedrag uitbetaald. De geraamde kosten voor Steunpunt Groene Zorg bedroegen 360.924,50 euro. De financiering van dit bedrag gebeurde door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) (47%), de provincie West-Vlaanderen (17%), de provincie Vlaams-Brabant (3%) en eigen middelen (33%).

In de loop van 2015 werden alle cofinancieringsbijdragen ontvangen.

Naar een verbrede dienstverlening

De rol die SGZ opneemt als bemiddelaar bij het samen brengen van vraag en aanbod zal in de toekomst belangrijk blijven.

Toch is het onze verwachting dat de groeiende verscheidenheid in de typologie van zorgboerderijen het steunpunt zal uitdagen om zijn dienstverlening te verruimen. Zo is er het aanvoelen dat zorgboerderijen die meer willen inzetten op het zorgaspect, een andere aanpak en ondersteuning verwachten. Deze verwachtingen kunnen zich situeren op de domeinen van dienstverlening, informatieverstrekking, belangenbehartiging, onderzoek en methodieontwikkeling.

Op 01/12/2015 organiseerde de Raad van Bestuur een forumbijeenkomst met enkele zorgboerderijen die de zorgtak op hun bedrijf meer willen uitbreiden. Daarbij werd hen de vraag voorgelegd welke verwachtingen zij stellen ten aanzien van de dienstverlening van SGZ.

Als voornaamste ondersteuningsnoden kwamen aan bod:

- begeleiding bij de opstart en uitbouw van zorgboerderijen
- overnemen van omkaderingstaken op de zorgboerderij
- een door de samenleving gedragen plaats bewerkstellingen voor de zorgboerderij, binnen het aanbod van welzijn en zorg

De resultaten van het forumgesprek zullen in 2016 verwerkt worden in een plan van aanpak.

5. Werking 2015

5.1. Dienstverlening

In elke provincie is er een deeltijdse consulent werkzaam om de dienstverlening in Groene Zorg te behartigen.

De procedure die SGZ voorziet voor aanmelding, behandeling en opvolging van een zorgboerderijaanvraag verloopt deels via een digitaal loket. In het voorjaar 2015 zette SGZ het digitaal programma verder op punt. Voor de uitwerking van de digitalisering werkte SGZ samen met eMuse. In het bijzonder werd bijkomend werk gemaakt van:

- een formulier voor aanmelding van groepen
- de automatisering van de opmaak van een afsprakenplan na de matching van een zorgboerderij
- de opmaak van een klantvriendelijk gegevensoverzicht, waarop de hulpverlener de stand van zijn dossier kan volgen en de nodige documenten zoals afsprakenplan, addendum onderwijs, verbintenissenformulier en verzekeringsformulier, kan downloaden.
- de opmaak van basistabellen van waaruit rapporten kunnen getrokken worden.

Er waren overlegmomenten met de ontwikkelaar eMuse op 05/01, 30/01, 13/02, 06/03, 27/03, 24/04, 08/05, 12/06 en 02/10/2015.

SGZ nam in 2015 nog bijkomende initiatieven om zorgboerderijen en hulpverleners te ondersteunen in de administratieve aspecten van hun samenwerking:

- Op vraag van SGZ werkte het Departement Landbouw en Visserij (DLV) een handleiding voor het gebruik van e-loket uit.
- SGZ schreef zelf een stappenplan uit voor hulpverleners die willen samenwerken met zorgboerderijen.

5.1.1. Begeleiding van opstartende zorgboerderijen

Wie interesse toont om te starten als zorgboerderij wordt bezocht door een consulent van Steunpunt Groene Zorg voor een zogenaamde screening. Tijdens dat bezoek worden de motivatie en de zorgmogelijkheden van de kandidaat-zorgboerderij onderzocht. Voor de inschatting van de competenties van de zorgboer(in) doet de consulent beroep op het competentieprofiel dat in het kader van het STRO-project werd opgemaakt. Tijdens het maandelijks werkoverleg van de consulenten komen de ervaringen met de opmaak van competentieprofielen geregeld aan bod.

Bij het kennismakingsbezoek ontvangt de kandidaat-zorgboerderij een Kwaliteitsbox en een map met nuttige informatie.

In 2015 werden 127 kandidaten bezocht. Dat is een stijging met 16% tegenover het voorgaande jaar. Het aandeel van niet subsidiabele zorgboerderijen binnen deze groep is lichtjes toegenomen tot 45% van het aantal kennismakingsbezoeken.

Na het screeningsbezoek krijgen de nieuwe zorgboerderijen ondersteuning bij de opstart van hun eerste overeenkomst.

Tabel 1

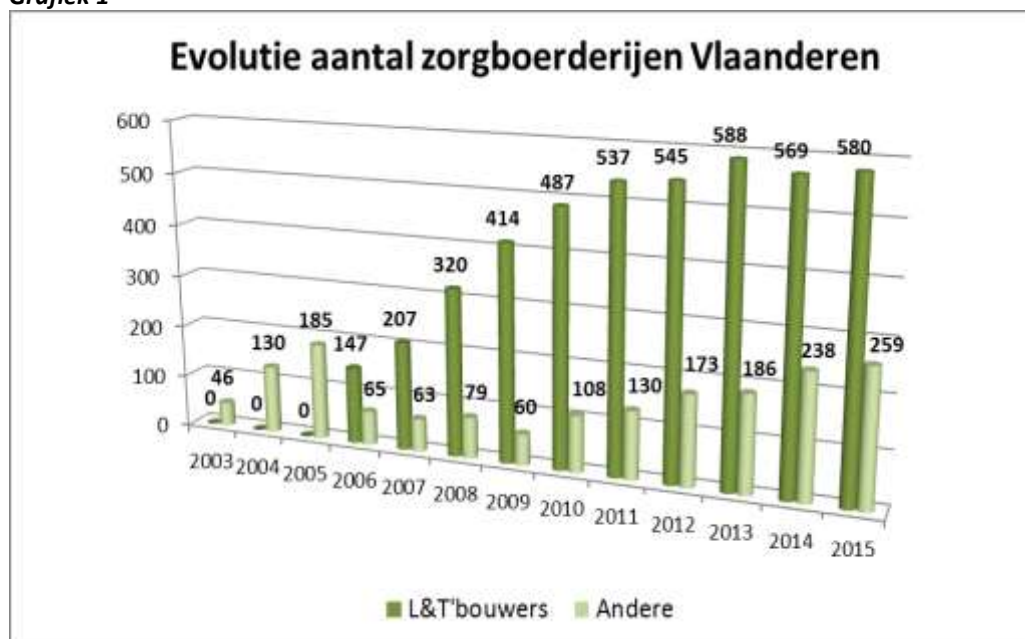
Aantal gescreende zorgboerderijen in 2015						
	Antw.	Limb.	O.-VI.	VI.-Br.	W.-VI.	TOTAAL
gescreend subsidiabel	12	5	21	11	21	70
gescreend niet-subsidiabel	12	10	11	16	8	57
afgehaakt na screening (subs.)						
afgehaakt na screening (niet-subs.)						
NIEUWE ZORGBOERDERIJEN	24	15	32	27	29	127

5.1.2. Inventarisering van het zorgaanbod

Eind 2015 telde Steunpunt Groene Zorg 839 actieve zorgboerderijen in Vlaanderen. Over het ganse jaar groeide het aanbod aan actieve zorgboerderijen met 32. De meeste actieve zorgboerderijen zijn professionele land- en tuinbouwbedrijven in hoofd- of nevenberoep (69%). Enkel deze kunnen een subsidie als zorgboerderij ontvangen vanwege het Departement Landbouw en Visserij (DLV).

Van de actieve zorgboerderijen zijn er 259 niet erkend als landbouwbedrijf (paardenmanege, hobbyboer, tuinaannemer, ...). Het aandeel van deze niet-subsidiabele zorgboerderijen in het totale aanbod gaat sinds enkele jaren in stijgende lijn en eindigde in 2015 op 31%.

Grafiek 1



In de loop van 2015 waren er 439 landbouwers die voor hun zorgactiviteiten een subsidie hebben aangevraagd. Voorlopig zijn dat er 7 meer dan het jaar voordien, in 2014. Maar de gegevens van 2015 zijn nog niet definitief. Wellicht zal het werkelijke aantal zorgboerderijen dat voor 2015 een subsidie ontvangt nog iets hoger komen te liggen. Hoe dan ook kunnen we uit deze vergelijking besluiten dat het aantal zorgboerderijen dat een subsidie heeft aangevraagd in 2015 nagenoeg gelijk is gebleven met de jaren voordien.

Tabel 2 Aantal gesubsidieerde land- en tuinbouwbedrijven

Provincie	2013	2014	2015
Antwerpen	91	89	86
Vlaams-Brabant	58	56	54
Limburg	73	78	71
Oost-Vlaanderen	101	100	109
West-Vlaanderen	124	109	119
Totaal	447	432	439

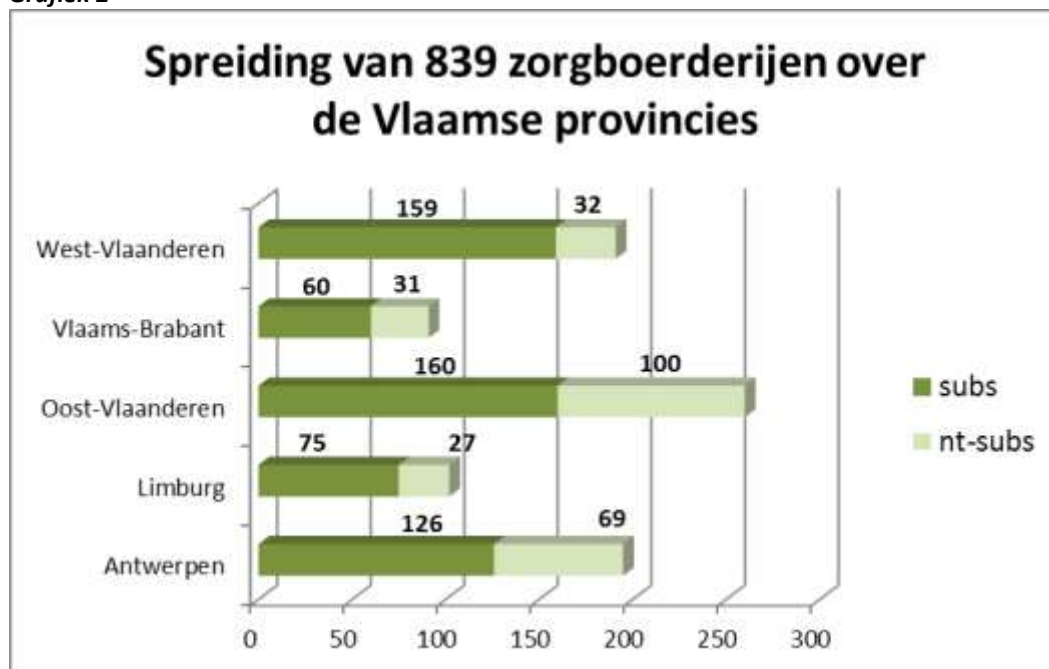
Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

De cijfers in de rechter kolom zijn voorlopige resultaten. Nog niet alle zorgboerderijen hebben hun registratiegegevens 2015 al ingestuurd.

De spectaculaire aangroei van het aantal subsidiabele zorgboerderijen, die we gekend hebben in de periode 2004-2011, is sinds 2012 afgeremd.

Daarentegen kent het aantal zorgboerderijen buiten de sector van professionele land- en tuinbouw sinds 2009 een gestage groei. Op 5 jaar tijd is het aantal niet-subsidiabele zorgboerderijen meer dan verviervoudigd, van 60 in 2009 naar 259 in 2015.

Grafiek 2



Bovenop het aantal van 839 actieve zorgboerderijen telde Steunpunt Groene Zorg op 31 december 2015 nog eens 60 kandidaat zorgboerderijen die wel al gescreend werden maar in 2015 nog niet actief zijn geweest. Meer dan de helft van deze nieuwe kandidaten zijn niet-subsidiabele zorgboerderijen.

Wat is het aandeel van zorgboerderijen binnen het totaal aantal land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen? In het verleden maakten we deze berekening op basis van het aantal land- en tuinbouwbedrijven waarop ten minste één VTE actief is. In 2011 berekenden we dat 2,9% van de Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven actief was als zorgboerderij. In de recente cijfergegevens van het NIS wordt echter geen opsplitsing gemaakt tussen bedrijven met meer en minder dan één VTE-inzet. Daarom moeten we ons sinds 2014 baseren op het totaal aantal bedrijven in Vlaanderen. Deze cijfers geven ons een minder juist beeld aangezien er onder de bedrijven die in de gegevens van het NIS als bedrijven met minder dan 1 VTE-inzet staan opgenomen, ook niet-subsidiabele zorgboerderijen vallen. Wij vergelijken in onderstaande tabel 3 deze cijfergegevens met het aantal subsidiabele zorgboerderijen.

Van het totaal aantal landbouwbedrijven in Vlaanderen is 2,42% actief als zorgboerderij. In de provincie Antwerpen zijn de zorgboerderijen het sterkst vertegenwoordigd.

Tabel 3

<i>Aantal subsidiabele zorgboerderijen t.o.v. aantal landbouwbedrijven volgens landbouwtelling 2015 (bron NIS)</i>			
	ZB met subsidie	Land- en tuinbouwbedrijven	
Antwerpen	126	3.600	3,50%
Limburg	75	2.885	2,60%
Oost-Vlaanderen	160	6.332	2,53%
Vlaams-Brabant	60	2.846	2,11%
West-Vlaanderen	159	8.332	1,91%
TOTAAL	580	23.995	2,42%

Steunpunt Groene Zorg hield een bevraging bij de Vlaamse zorgboerderijen over hun activiteiten in de loop van 2015 (zie ook 5.1.5.). Via deze enquête konden we voor 807 zorgboerderijen de activiteiten in kaart brengen. Dat is 96% van de actieve zorgboerderijen.

184 (23%) zorgboerderijen gaven aan geen zorggasten te hebben ontvangen in 2015. Daarvan 105 subsidiabele en 79 niet-subsidiabele. Dit komt erop neer dat 31% van deze niet-subsidiabele zorgboerderijen op non-actief stond in 2015, terwijl dat voor de groep van professionele land- en tuinbouwers voor slechts 19 het geval is. Er is m.a.w. sprake van een relatief hoge inactiviteit van de niet-subsidiabele zorgboerderijen.

5.1.3. Matching van vraag en aanbod

Via bedrijfsbezoeken en tijdens opvolgingscontacten wordt het aanbod van zorgboerderijen in kaart gebracht.

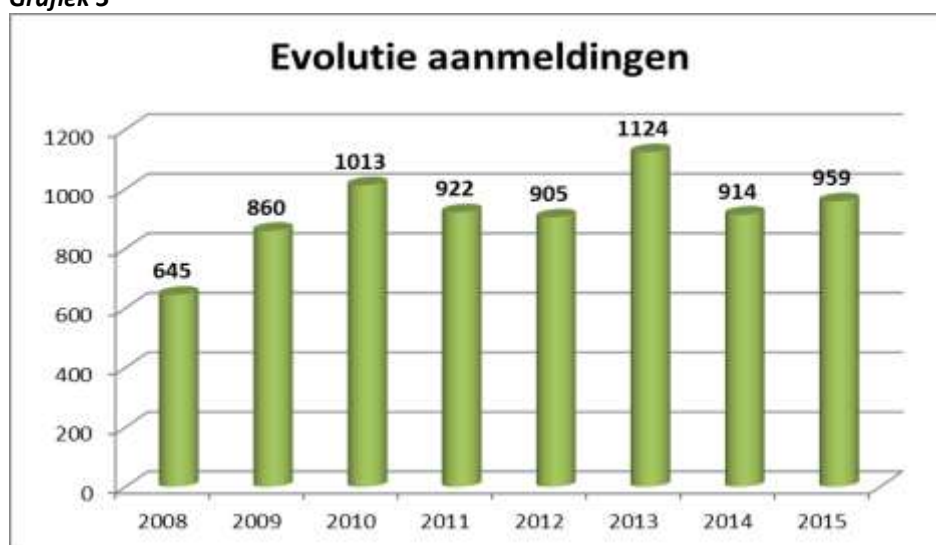
Steunpunt Groene Zorg biedt welzijns- en zorgvoorzieningen de gelegenheid om hun vraag voor activering van een cliënt op de zorgboerderij aan te melden.

De provinciale consulent van het steunpunt onderzoekt deze aanmeldingen en probeert ze te matchen aan een passende zorgboerderij. Op die wijze worden de aanvragers in contact gebracht met de meest gepaste zorgboerderij.

5.1.3.1. Aanvragen voor een zorgboerderij

Sinds 2014 werkt het steunpunt hiervoor met een digitaal aanmeldingsformulier. Hulpverleners die hun cliënt willen aanmelden voor activering op een zorgboerderij kunnen daarvoor terecht op www.groenezorgaanmelding.be. Ze doorlopen een onlineformulier met 9 tabbladen. Daarin geven ze informatie over de aanmelder(s), de kandidaat hulpboer en diens wensen en voorkeuren. Ze klikken ook aan welke doelstellingen via de samenwerking met een zorgboerderij beoogd worden. Tot slot krijgen ze een vragenlijst van 25 tot 44 vragen voorgeschoteld. Die vragenlijst peilt naar de ondersteuningsnood van de kandidaat hulpboer op het gebied van aanleren en uitvoeren van taken, omgang met feedback en persoonlijke aandacht.

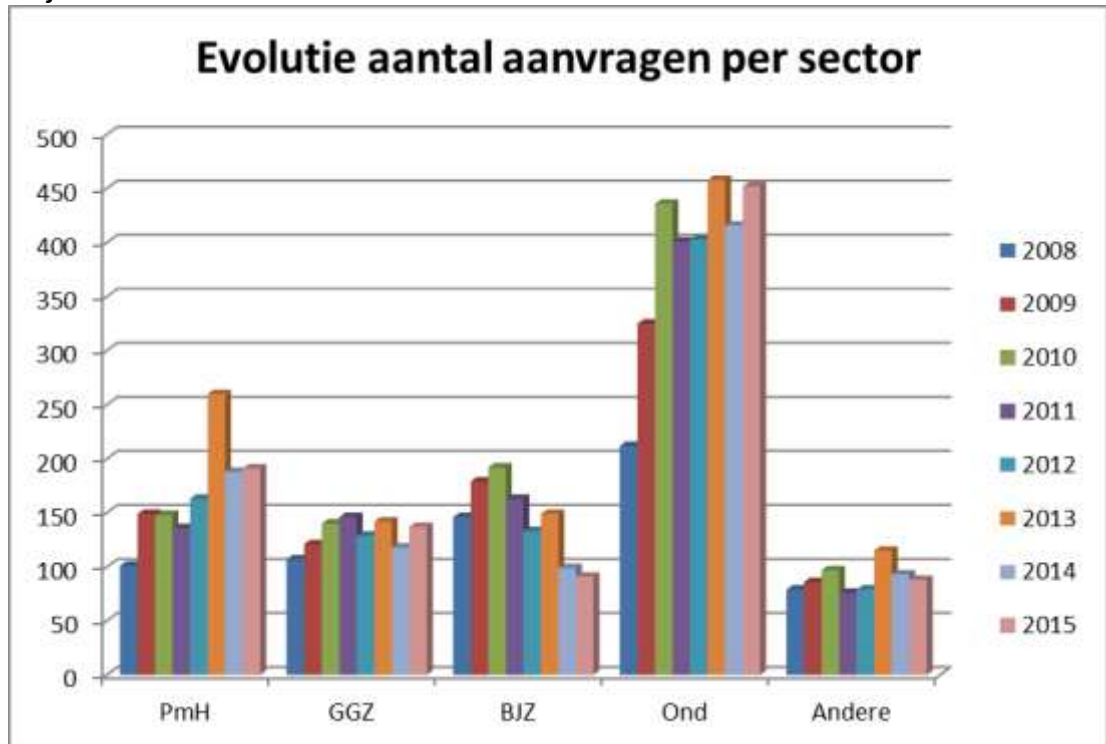
Grafiek 3



In 2015 ontving Steunpunt Groene Zorg 959 aanvragen om een samenwerking met een zorgboerderij op te starten (grafiek 3). Het aantal aanmeldingen schommelt al 6 jaar rond de 1.000 per jaar.

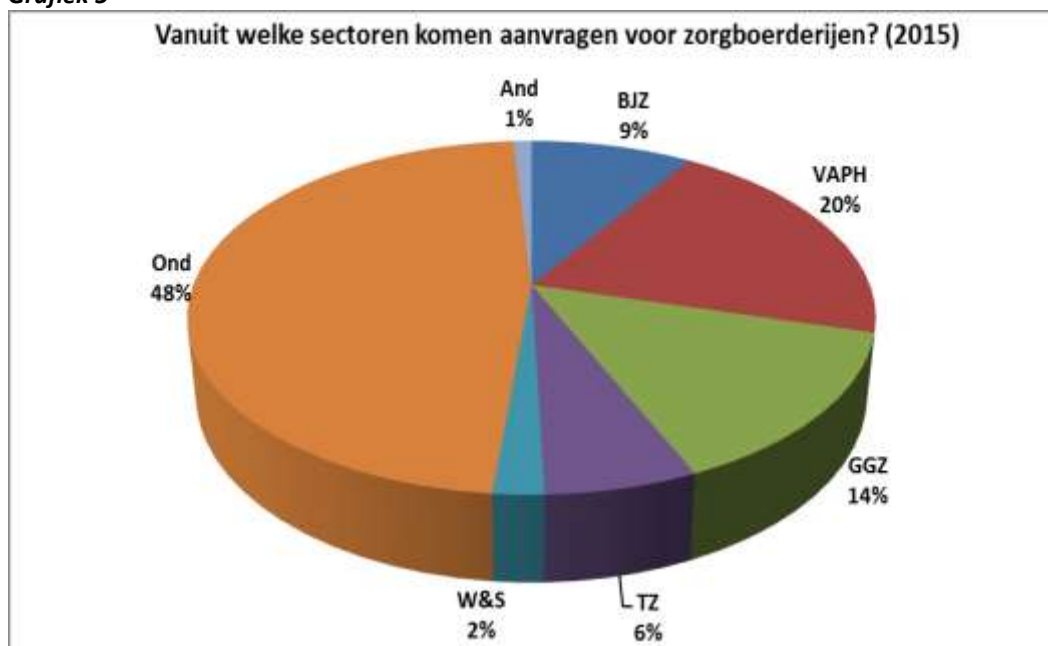
Grafiek 4 bevestigt enkele trends die voorgaande jaren ook al zichtbaar waren. Zo is er, over de jaren heen, een lichte toename van het aantal aanmeldingen vanuit de sector voor personen met een handicap. De dalende trend in het aantal aanmeldingen vanuit de sector bijzondere jeugdzorg, ingezet in 2011, blijft doorlopen. De schommelingen in de sector onderwijs lopen parallel met deze in grafiek 3.

Grafiek 4



Grafiek 5 geeft aan welk aandeel elke sector opneemt in het totaal aantal aanmeldingen voor een zorgboerderij. Deze grafiek geeft enkel weer wie de voornaamste aanmelder van kandidaat hulpboeren is. Dat is nog steeds de sector onderwijs, goed voor 48% van 959 aanmeldingen. Sinds 2013 hebben de aanmeldingen vanuit voorzieningen voor personen met een handicap een aandeel van 20%.

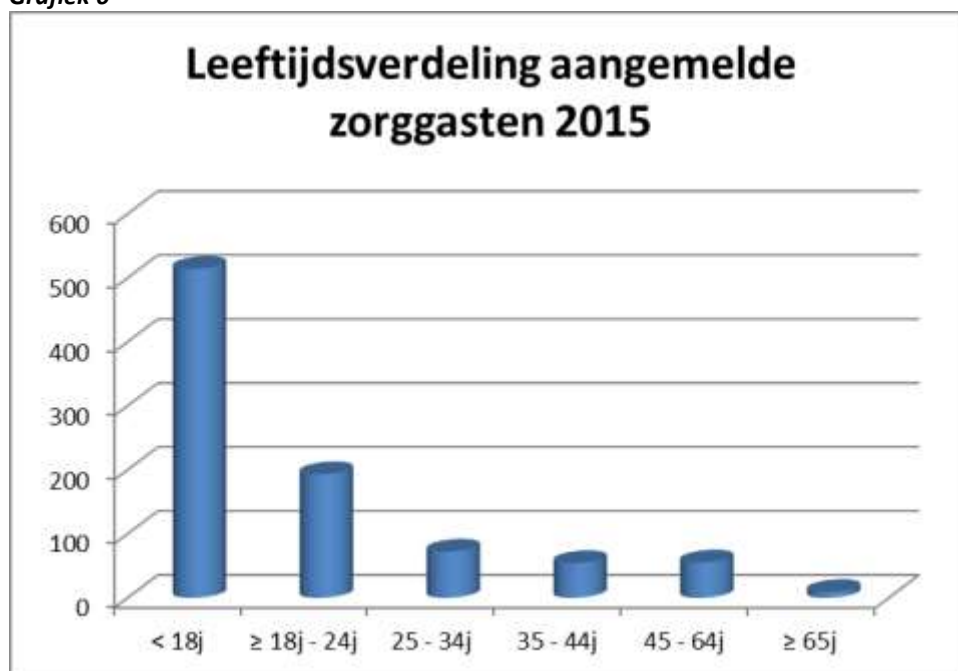
Grafiek 5



Deze cijfers geven geen informatie over de problematiek of diagnose die bij de aangemelde zorggast is vastgesteld. Steunpunt Groene Zorg vraagt bij de aanmelding geen gegevens op over de indicatie omdat deze niet rechtstreeks relevant zijn voor de opdracht van matching. Wel weten we dat veel zorggasten die worden aangemeld vanuit een bepaalde sector, tevens begeleiding krijgen van een voorziening uit een andere sector.

Uit een analyse van de aanmeldingen 2015 uit de sector onderwijs bijvoorbeeld, leren we dat in 61% van die aanmeldingen expliciet werd aangegeven dat er begeleiding is van één of meer voorzieningen uit een andere welzijns- of zorgsector. Slechts bij 21% van de aanmeldingen uit de sector onderwijs werd uitdrukkelijk aangegeven dat de leerling geen contact had met andere hulpverleningsinstanties.

Grafiek 6



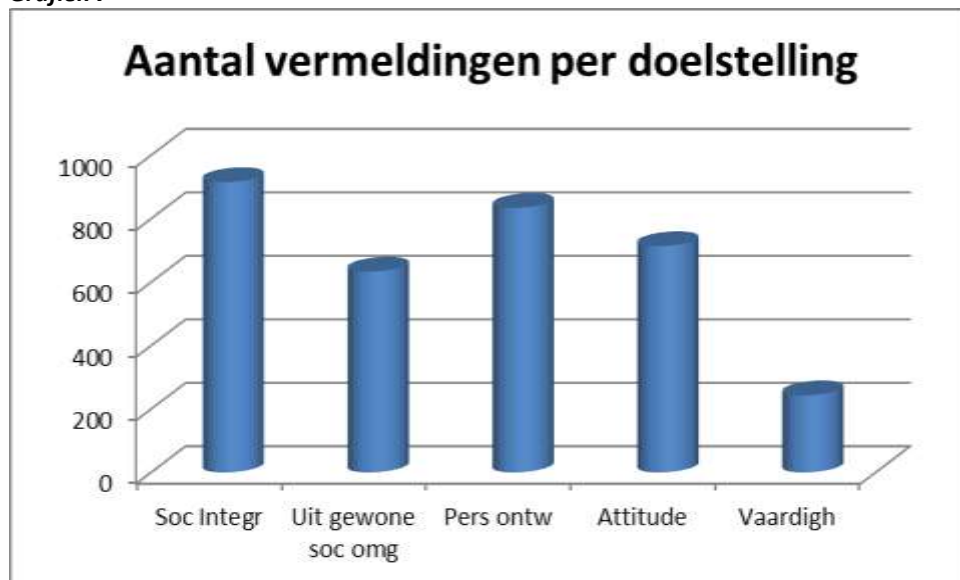
Wanneer we de aangemelde zorggasten verdelen per leeftijdscategorie (grafiek 6), stellen we vast dat 60% van hen jonger dan 18 jaar is. Dat bevestigt wat vorige jaren reeds werd aangetoond: ook vanuit de klassieke welzijnssectoren wordt een belangrijk aandeel van minderjarigen aangemeld. Dat geldt zeker voor de voorzieningen voor personen met een handicap. 14% van de minderjarigen wordt door een VAPH-voorziening aangemeld. Dat is evenveel dan het aantal aanmeldingen vanuit voorzieningen uit de sector jongerenwelzijn. Ook de geestelijke gezondheidszorg is goed voor 4% van de aangemelde minderjarigen.

Slechts 21% van de aangemelde personen is ouder dan 24 jaar.

Bovenstaande vaststellingen worden bevestigd wanneer we het sociaal statuut van de aangemelde personen onderzoeken. 65% van de kandidaat zorggasten wordt door de aanmelder omschreven als leerplichtig. Dat statuut is van toepassing op 91% van de aanmeldingen uit onderwijs en op 90% van de aanmeldingen uit voorzieningen voor bijzondere jeugdzorg. Maar ook 45% van de kandidaten aangemeld door een VAPH-voorziening is leerplichtig.

Onder de groep van meerderjarigen is een ziekte- of invaliditeitsuitkering de voornaamste bron van inkomen (36%). 23% van de meerderjarigen geniet een inkomensvervangende tegemoetkoming. Een werkloosheidsuitkering en een leefloon zijn de inkomstenbron van telkens 7% van de aangemelde personen.

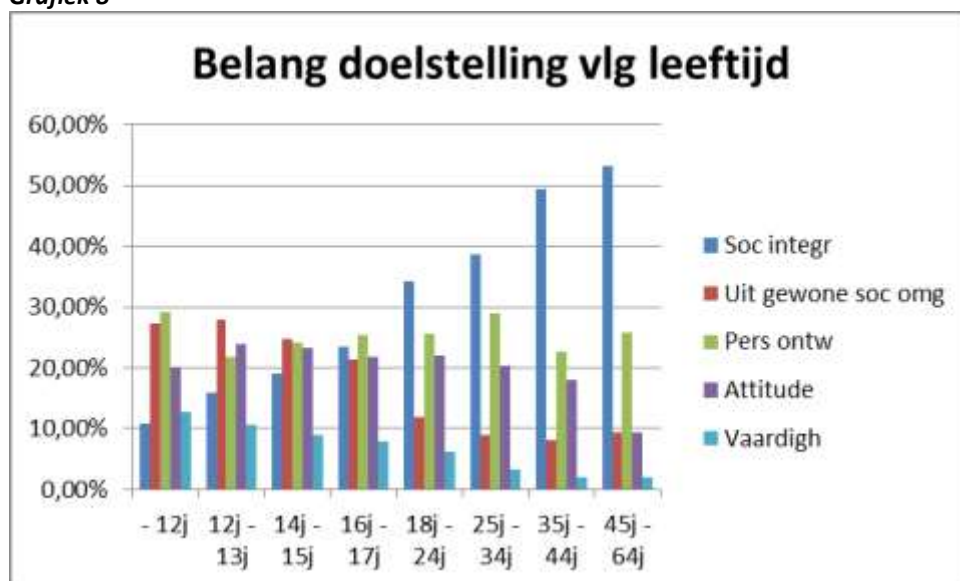
Grafiek 7



In hun aanmelding geven hulpverleners aan welke doelstellingen ze beogen met de inschakeling van een zorgboerderij in het begeleidingsplan. Deze doelstellingen worden onderverdeeld in 5 categorieën.

De doelstelling van sociale integratie (dagritme opbouwen, verruiming van het sociaal netwerk, ...) wordt daarbij het meest aangegeven. Het belang van deze doelstelling staat in rechtstreeks verband met de leeftijd van de zorggast (grafiek 9). Hoe ouder de zorggast, hoe belangrijker de plaats die de doelstelling 'sociale integratie' meekrijgt.

Grafiek 8



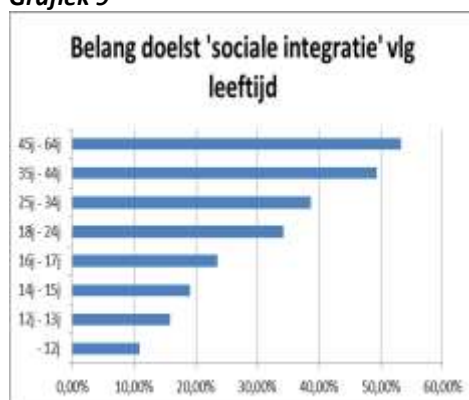
Een tweede doelstelling, die bij elke opstart een belangrijk gewicht meekrijgt, is deze van de persoonlijke ontwikkeling van de zorggast. Door activering op de zorgboerderij wil de begeleiding kansen bieden om positieve ervaringen op te doen, om waardering te krijgen, om het zelfvertrouwen op te bouwen.

Ook doelstellingen die erop gericht zijn de attitudes te ontwikkelen, krijgen binnen elke leeftijdscategorie een voorname plaats. Enkel bij de +45'ers is deze doelstelling minder belangrijk. Onder deze doelstellingscategorie vallen aspecten als activiteiten leren volhouden, zelfstandig worden, opkomen voor zichzelf, omgaan met druk, ...

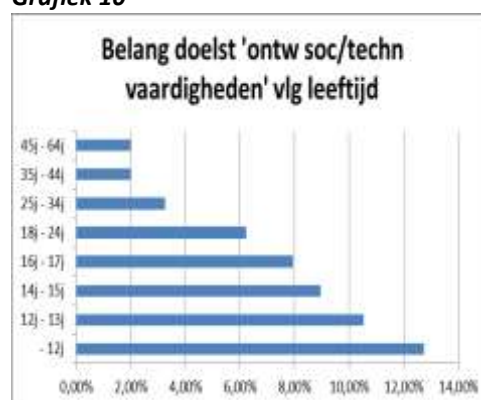
Zich even kunnen terugtrekken uit de dagelijkse sociale omgeving komt op de vierde plaats van de doelstellingscategorieën. Het ligt voor de hand dat deze doelstelling vooral bij jongeren een belangrijk gewicht krijgt. Voor minderjarigen wordt de zorgboerderij immers vaak ingezet als time out-plek. Voor de leeftijdsgroep van 12 tot en met 15 jaar is dit 'even op adem komen en rust vinden voor persoonlijke reflectie' de belangrijkste doelstelling. Toch blijft dit ook voor de hogere leeftijdsgroepen een zeker belang houden.

Het aanleren van vaardigheden, technische of sociale, is duidelijk ondergeschikt aan alle andere objectieven. Bovendien lijkt ze sterk leeftijdsgebonden (grafiek 10). Hoe hoger de leeftijd, hoe minder belangrijk. Onder die vaardigheden blijken bovendien de sociale de bovenhand te halen (omgaan met kritiek, leren praten over problemen, ...).

Grafiek 9



Grafiek 10



5.1.3.2. Opstart van een zorgboerderijovereenkomst

Bijlage 1 geeft een overzicht van het aantal samenwerkingsverbanden dat tussen zorgboerderijen en voorzieningen werd opgestart. Op 959 aanmeldingen werden er 664 zorgboerderijovereenkomsten afgesloten. Dat is 69%.

Voor 295 aanmeldingen werd geen zorgboerderijovereenkomst opgestart. Daarvoor zijn meerdere verklaringen:

- a) 152 aanmeldingen (16%) werden ingetrokken nog voordat een overeenkomst kon worden opgestart. In 37 gevallen beslisten de indieners tot intrekking van hun aanvraag nadat ze eerst op kennismaking waren geweest naar de zorgboerderij.
- b) In een heel beperkt aantal gevallen (6) besliste SGZ zelf om de aanmelding niet te behandelen. Dat gebeurt wanneer de consulent oordeelt, in principe in overleg met de aanmelder, dat de aanvraag niet past binnen de doelstellingen van een zorgboerderij.
- c) Voor 68 aanmeldingen (6%) werd geen passende zorgboerderij gevonden.

Antwerpen was de provincie van waaruit in 2015 de meeste aanmeldingen kwamen. In West-Vlaanderen ligt het aanbodtekort het laagst: minder dan 1% van de aanmeldingen kon niet toegeleid worden omwille van geen passend aanbod. In Limburg daarentegen bleek er een aanbodtekort van 13%.

Aanmeldingen uit de sector thuiszorg geven de meeste kans op een matching. Ook het aantal ingetrokken aanmeldingen ligt in die sector het laagst (8%). Van de aanmeldingen uit de sector jongerenwelzijn daarentegen wordt meer dan één op vier ingetrokken.

Tabel 4: overzicht van aantal actieve overeenkomsten in 2015, opgesplitst per jaar inwerkingtreding

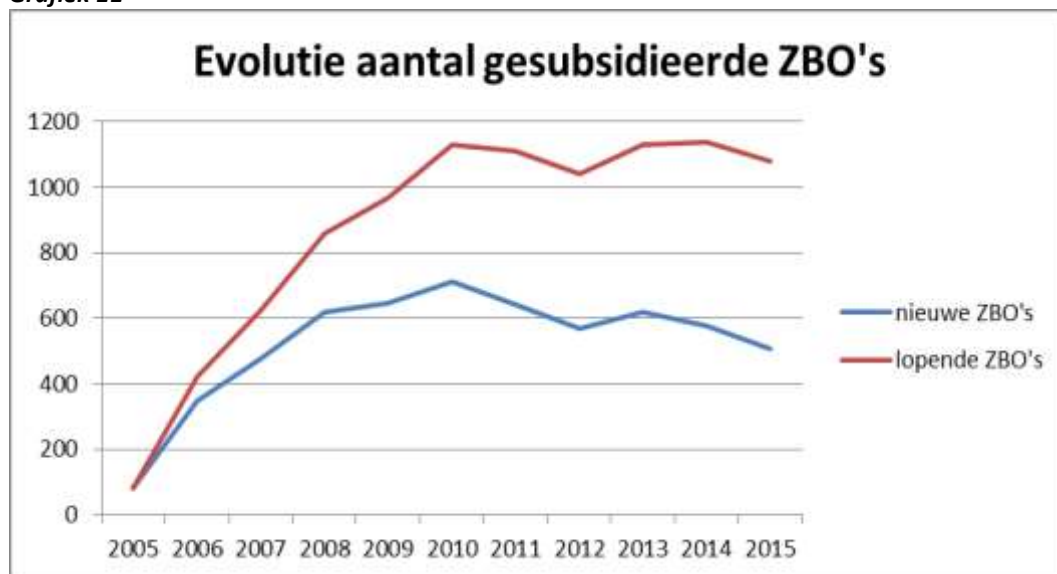
Startjaar	Aantal actieve overeenkomsten
2005	21
2006	12
2007	26
2008	26
2009	29
2010	41
2011	45
2012	49
2013	93
2014	229
2015	506
TOTAAL	1077

Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

De Dienst Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij registreerde in 2015 1077 lopende overeenkomsten met gesubsidieerde land- en tuinbouwbedrijven (tabel 4). Daarvan waren er 506 nieuwe overeenkomsten, die pas in de loop van 2015 gestart werden. Van de lopende overeenkomsten waren er 21 die al bij de start van de subsidiemaatregel, in 2005, werden opgestart. 155 zorgboerderij-overeenkomsten (14%) liepen al 5 jaar of meer. Het is een constante dat 85 tot 88% van de overeenkomsten niet langer dan 2 jaar loopt.

In grafiek 11 krijgen we een beeld van het aantal gesubsidieerde zorgboerderijovereenkomsten per jaar sinds 2005, het jaar waarin de subsidiemaatregel van kracht werd. De bovenste lijn geeft het aantal overeenkomsten dat lopende was tijdens het aangegeven jaar. De onderste lijn geeft weer hoeveel nieuwe overeenkomsten in het betreffende jaar werden opgestart. De aantallen voor 2015 zijn nog niet definitief en zullen wellicht nog in de hoogte bijgesteld worden. Zorgboerderijen hebben immers een jaar de tijd om hun prestaties van 2015 te registreren.

Grafiek 11



Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

De lijn van het aantal nieuwe zorgboerderijovereenkomsten weerspiegelt de evolutie van het aantal nieuwe land- en tuinbouwbedrijven dat zorgboerderijactiviteiten opstart. Vanaf 2010 vertraagt de groei van het aantal bijkomende bedrijven en dat heeft effect op het aantal nieuwe overeenkomsten. We zien in grafiek 11 een neerwaartse knik vanaf 2011. Van 2011 tot nu kwamen er nog 43 land- en tuinbouwbedrijven (5%) bij.

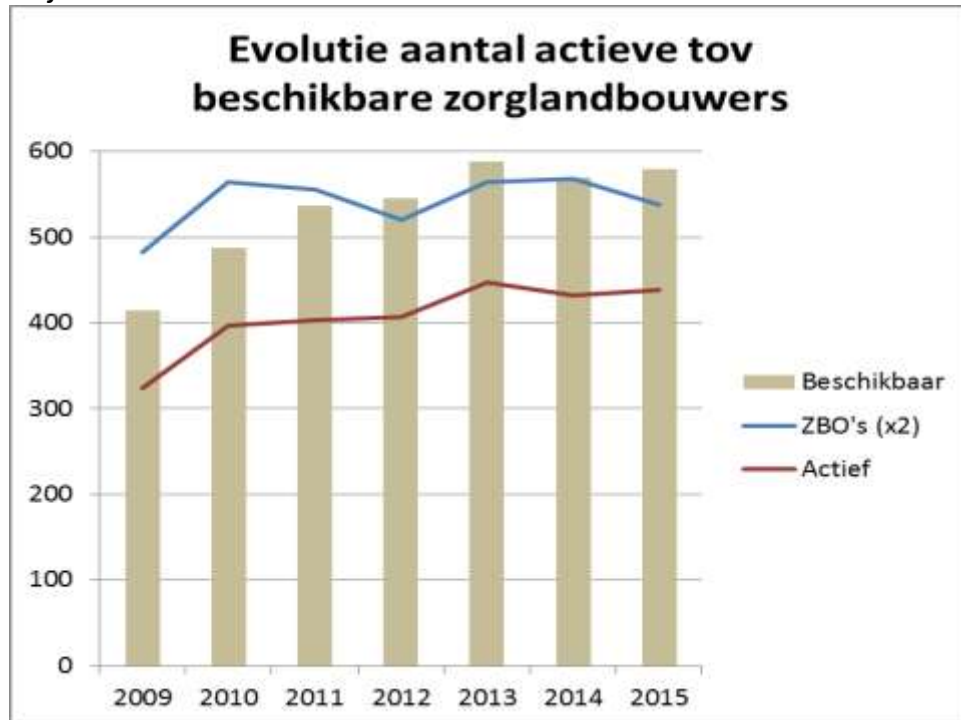
Tegelijk zien we dat in 2014 het aantal lopende overeenkomsten met 1.137 op een (voorlopig) hoogtepunt kwam. Dat de zorgactiviteiten blijven toenemen, blijkt overigens ook uit de groei van het budget dat het Departement Landbouw en Visserij besteedt aan de uitbetaling van subsidies aan zorgboerderijen.

Tabel 5: verdeling van actieve overeenkomsten in 2014 en 2015 over de provincies

Provincie	Actieve ZBO's	actieve ZBO's
	2014	2015
Antwerpen	224	217
Vlaams-Brabant	131	112
West-Vlaanderen	306	319
Oost-Vlaanderen	273	251
Limburg	203	178
Totaal	1137	1077

Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij (cijfers 2014 zijn definitief, deze van 2015 nog niet)

Grafiek 12



Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

Grafiek 12 geeft de cijfers weer van de zorgboerderijen die in aanmerking komen voor de subsidie (=‘beschikbaar’). Tegenover de groep van subsidiabele land- en tuinbouwbedrijven die beschikbaar is voor zorgactiviteiten, plaatst de grafiek het aantal zorgboerderijen dat daadwerkelijk actief is geweest en een subsidie heeft ontvangen. De blauwe lijn geeft de evolutie van het aantal gesubsidieerde zorgboerderijovereenkomsten weer. Deze cijfers leren ons dat het potentieel aan zorgboerderijen onderbenut blijft. In 2014 (voor 2015 beschikken we nog niet over volledige cijfers) werd een capaciteit van 137 beschikbare zorgboerderijen niet benut.

5.1.4. Begeleidingscontacten

Eens een aangemelde kandidaat hulpboer werd gematcht met een passende zorgboerderij blijft Steunpunt Groene Zorg de opstart en samenwerking opvolgen. In het bijzonder wanneer, hetzij de zorgboerderij, hetzij de hulpverlener, voor het eerst een zorgboerderijovereenkomst afsluit, verleent het steunpunt ondersteuning bij de opstart.

Maar ook indien zowel zorgboerderij als hulpverlener ervaring heeft met Groene Zorg, blijft de consulent van het steunpunt beschikbaar voor begeleiding. Met het oog op een goede begeleiding van de zorgboerderijen gaan de medewerkers van Steunpunt Groene Zorg geregeld ter plaatse op bezoek.

In 2015 realiseerden zij 203 plaatsbezoeken op zorgboerderijen. Het aantal plaatsbezoeken zet daarmee zijn dalende trend van de voorgaande jaren voort. Het aantal opstartgesprekken bij zorgboeren of hulpverleners die voor de eerste keer een overeenkomst afsluiten blijft gelijk. In 79 gevallen was het persoonlijk contact er omdat de zorgboerderij voor het de eerst in een samenwerkingsverband met een voorziening stapte. In 103 gesprekken was het voor de hulpverlener de eerste maal dat hij/zij een zorgboerderijovereenkomst afsloot. De vermindering van het aantal persoonlijke contacten situeert zich volledig in de categorie van

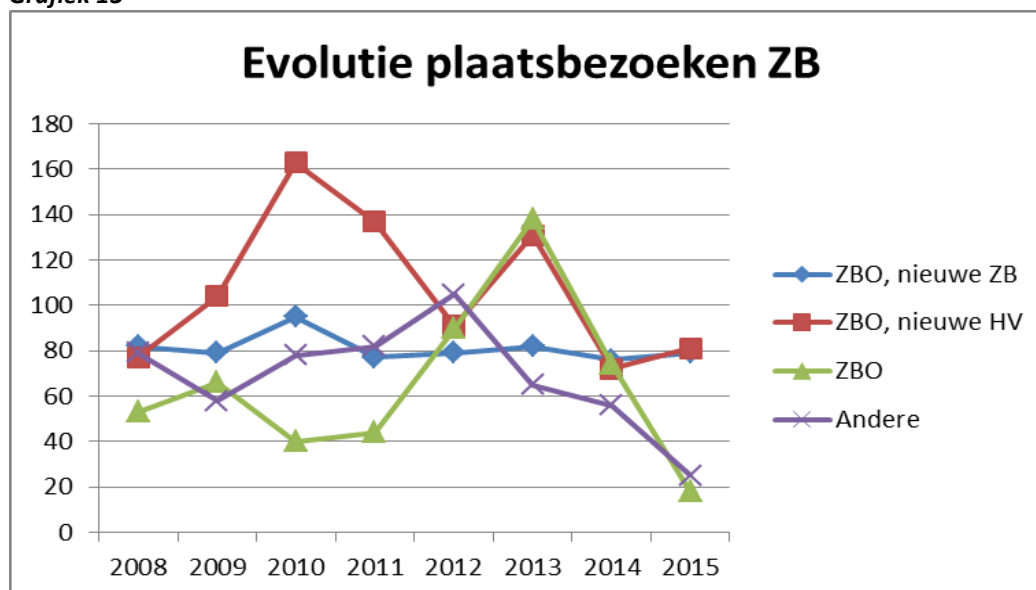
opstartgesprekken met ervaren zorgboeren en hulpverleners. Zo waren er in 2015 slechts 18 gesprekken, tegenover 74 het jaar voordien en 138 in 2013.

De verminderde aanwezigheid van de consulent Groene Zorg bij opstartgesprekken en bij probleembesprekingen is een aandachtspunt. Precies die gesprekken zijn immers belangrijk om de kwaliteit van de ondersteuning bij zorgactiviteiten op te volgen. Het is voor het steunpunt een kerntaak om zicht te houden op de ondersteuning die zowel zorgboer als voorziening (kunnen) bieden. Wanneer die voeling verdwijnt, komt de kwaliteit van de matching mogelijks in het gedrang.

Tabel 6

Aantal plaatsbezoeken in 2015 (zonder kennismakingsbezoeken bij kandidaat zorgboerderijen)						
	Antw.	Limb.	O.-Vl.	Vl.-Br.	W.-Vl.	TOTAAL
opstart ZBO, nieuwe ZB én HV	3	3	6	4	6	22
opstart ZBO, nieuwe ZB	15	7	16	8	11	57
opstart ZBO, nieuwe HV	9	12	5	19	36	81
opstart ZBO	3	1	6	4	4	18
administratieve vraag	2	1	6			9
probleembespreking	2	2			1	5
Andere	3	1	3	2	2	11
TOTAAL	37	27	42	37	60	203

Grafiek 13



Grafiek 13 laat zien hoe de verschillende motieven voor bezoeken aan zorgboerderijen geëvolueerd zijn in de periode 2008 tot en met 2015. Het aantal opstartgesprekken bij nieuwe zorgboerderijen, die voor de eerste maal een overeenkomst afsluiten, blijft over die hele periode zowat constant. De contacten naar aanleiding van administratieve vragen of omwille van een probleembespreking bereikten in 2015 een dieptepunt.

De aanwezigheid bij opstartgesprekken met nieuwe hulpverleners schommelt parallel aan het aantal aanmeldingen/matchings (zie grafiek 3).

5.1.5. Zorgprestaties

Het Steunpunt organiseerde een enquête bij de zorgboerderijen over hun zorgactiviteiten in 2015. Op basis van de resultaten van die enquête kunnen we ons een juist beeld vormen van het aantal zorgprestaties op zorgboerderijen.

335 zorgboerderijen vulden het enquêteblad in. Voor 472 bedrijven vulden de consulenten Groene Zorg zelf een raming in. Daarbij werd uitgegaan van een minimale inschatting. De werkelijke zorgprestaties liggen wellicht iets hoger.

Globaal mogen we uit de enquête besluiten dat in 2015, **2.250 zorggasten** op regelmatige basis op een zorgboerderij kwamen. 1.500 deden dat op individuele basis, 750 in groepsverband.

Van de 1.500 gasten die individueel naar de zorgboerderij kwamen schatten we dat er 600 minderjarigen waren. De naar schatting 900 meerderjarigen worden begeleid door voorzieningen uit volgende sectoren

- 30 – 35% personen met een handicap
- 25 – 30% geestelijke gezondheidszorg
- 15 – 20% CLB (vnl. uit BuSO)
- 10 – 15% thuiszorg
- 5% welzijn & samenleving
- 2-3% andere

De sectoren die in groepsverband naar de zorgboerderij gaan zijn voornamelijk:

- personen met een handicap
- geestelijke gezondheidszorg

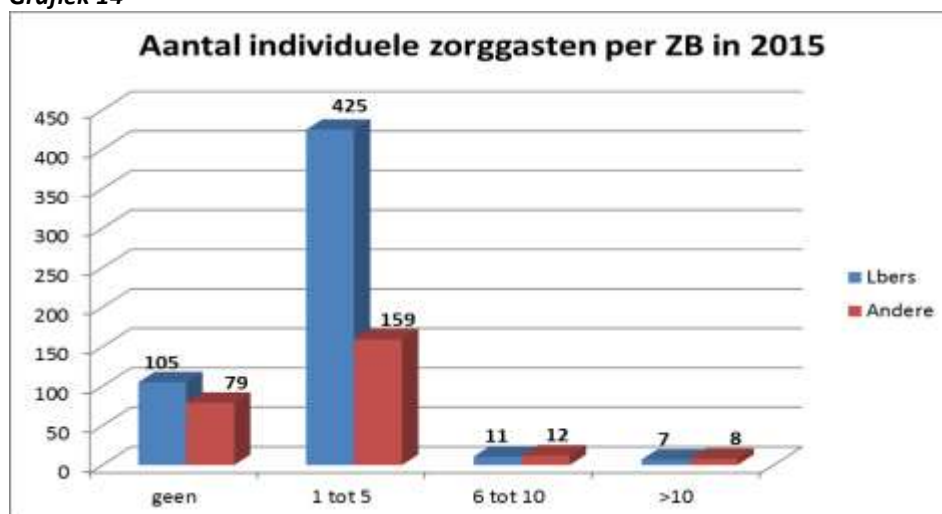
Individuele begeleiding

De enquêteresultaten kwamen tot een totaal van 1.480 zorggasten die in 2015 op 621 zorgboerderijen dagbesteding vonden.

- 442 land- en tuinbouwbedrijven boden dagbesteding aan 972 zorggasten (66%). Dat is gemiddeld 2,2 gasten per bedrijf.

- 179 andere zorgboerderijen gaven dagbesteding aan 508 gasten (34%). Dat is gemiddeld 2,8 gasten per zorgboerderij.

Grafiek 14



184 zorgboerderijen (23%) ontvingen in 2015 geen zorggasten. 333 zorgboerderijen (41%) boden dagbesteding aan 1 zorggast.

Van de zorgboerderijen die effectief gasten op dagbesteding hadden, ontving 94% niet meer dan 5 zorggasten. (Grafiek 14)

38 zorgboerderijen ontvingen meer dan 6 individuele zorggasten. Deze zorgboerderijen zijn, ofwel intensiever bezig met Groene Zorg, ofwel meer actief als aanbieders van kortlopende trajecten.

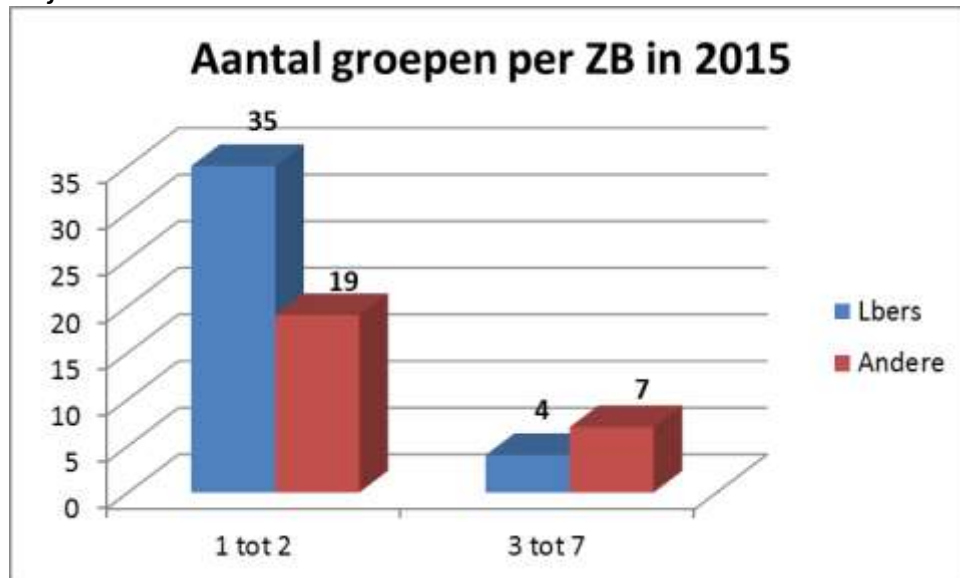
In 5.1.2. (pagina12) maakten we reeds de opmerking dat onder de groep van zorgboerderijen die niet in aanmerking komt voor de subsidie van DLV, meer non-activiteit is. Daarentegen stellen we vast dat deze niet-subsidiabele zorgboerderijen die wél actief zijn, in verhouding meer zorggasten ontvangen. 11% van deze zorgboerderijen heeft in 2015 meer dan 5 zorggasten ontvangen. Tegenover 18 land- en tuinbouwers die meer dan 5 zorggasten ontvangen hebben, staan er 20 andere zorgboerderijen.

Groepsbegeleiding op de zorgboerderij

65 zorgboerderijen ontvingen niet enkel individuen maar waren tevens actief in de dagbesteding voor groepen. Samen ontvingen zij 112 groepen op regelmatige basis. Over het algemeen gaat het om groepen die onder begeleiding van een hulpverlener van de voorziening, naar de zorgboerderij komen. In groepsverband kwamen 711 zorggasten op regelmatige basis op de zorgboerderij. De gemiddelde groeps grootte bestond uit 6-7 gasten.

De meeste zorgboerderijen (54) werkten samen met niet meer dan 2 groepen. Ook in de groepswerking zien we een relatief sterker engagement bij de zorgboerderijen van buiten de professionele land- en tuinbouwsector.

Grafiek 15



Aantal zorgdagen

Het Departement Landbouw en Visserij beschikt over informatie over het aantal gepresteerde zorgdagen. Voor 2015 zijn echter nog niet alle zorgprestaties geregistreerd. We baseren ons daarom beter op de volledige registratiegegevens van 2014. In dat jaar werden voor 432 zorgboerderijen, 242.145 zorguren geregistreerd. Dit komt overeen met 40.357 zorgdagen (1 zorgdag = 6 uur). Gemiddeld presteerde elke zorgboerderij 93 zorgdagen in 2014.

Dit gemiddelde toegepast op de enquêtegegevens van Steunpunt Groene Zorg over 2015, waarbij ten minste 622 zorgboerderijen één of meer zorggasten hebben ontvangen, brengt ons tot een raming van meer dan 58.000 zorgdagen die de zorgboerderijen in 2015 hebben gepresteerd.

Ook in tabel 7 baseren we ons op de definitieve registratiegegevens van 2014. Ze bevat per provincie het aantal lopende overeenkomsten (op de gesubsidieerde bedrijven) en het aantal zorgdagen.

Tabel 7: verdeling van lopende overeenkomsten en geregistreerde zorgdagen per provincie in 2014

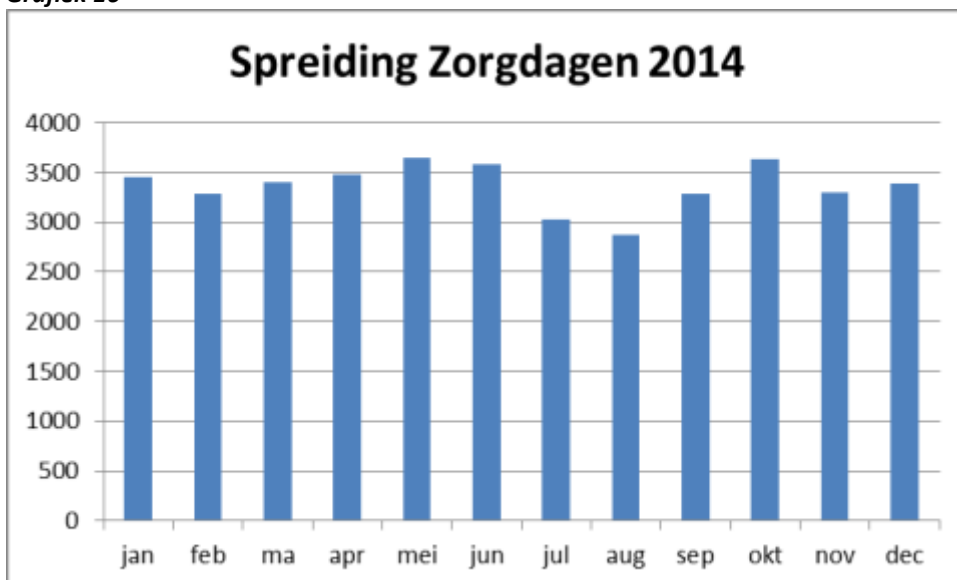
Provincie	Actieve ZBO's 2014	Geregistreerde zorgdagen 2014	Zorgdagen/ZBO
Antwerpen	224	9194	41
Vlaams-Brabant	131	5690	43
West-Vlaanderen	306	8156,5	27
Oost-Vlaanderen	273	8201	30
Limburg	203	9116	45
Totaal	1137	40357,5	35

Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

Uit de laatste kolom van tabel 7 blijkt dat het aantal zorgdagen dat een overeenkomst duurt sterk verschilt naargelang de regio. In de provincie Limburg hebben de zorgboerderijovereenkomsten de langste duurtijd of zijn ze het meest intensief. Dat is wellicht deels te verklaren vanuit de vaststelling dat in die provincie verhoudingsgewijs minder overeenkomsten voor minderjarigen worden afgesloten. Overeenkomsten voor minderjarigen zijn meestal van kortere duur. In Limburg heeft 29% van de aanmeldingen betrekking op een zorggast van de leeftijdsgroep 12 t.e.m. 15 jaar. In West-Vlaanderen is dat 38%.

Grafiek 16 geeft de spreiding van het aantal zorgdagen van maand tot maand weer. Ook hier baseren we ons op de volledige registratiecijfers van DLV voor het jaar 2014. De grafiek laat zien dat er in vakantiemaanden telkens een terugval is. Deze terugval is te verklaren vanuit het grote aandeel van zorgboerderijovereenkomsten dat vanuit de sector onderwijs wordt afgesloten. Deze overeenkomsten zijn telkens van bepaalde duur en eindigen ten laatste bij het afsluiten van het schooljaar.

Grafiek 16



Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

5.2. Belangenbehartiging

Om de kansen van samenwerking tussen landbouw en zorg te optimaliseren moet er ook aan structuren gesleuteld worden. Het wegwerken van knelpunten voor en het toegankelijker maken van de organisatie van Groene Zorgactiviteiten is daarom een belangrijke opdracht van Steunpunt Groene Zorg.

In 2015 werden daartoe diverse dossiers opgevolgd.

5.2.1. Subsidiemaatregel voor land- en tuinbouwers met zorgboerderijactiviteiten

Steunpunt Groene Zorg vzw volgt de uitwerking van de subsidiemaatregel sinds de inwerkingtreding op 1 december 2005 en signaleert, indien nodig, aandachtspunten aan de bevoegde administratie van de Vlaamse overheid.

De uitvoering van de overheidssubsidie kwam in 2015 opnieuw in handen van het Departement Landbouw en Visserij (voorheen was dit een bevoegdheid van het Agentschap). Voor het eerst, sinds de administratie voor de subsidie verloopt via het e-loket, werden de zorgboerderijen gescreend om na te kijken of ze nog steeds beantwoordden aan de inkomensvoorwaarden. Een 40-tal bedrijven kreeg in april bericht dat ze niet meer konden genieten van de subsidie.

Via de ons beschikbare kanalen deden we een oproep aan zorgboeren die deze brief hadden ontvangen om zich kenbaar te maken. Deze bedrijven kregen het advies om hun reële bedrijfsopbrengsten te bewijzen. In de meeste gevallen ging het om bedrijven waarvan de opbrengsten uit thuisverkoop niet gekend waren bij het Departement Landbouw en Visserij. Volgens het departement werden alle vragen om een rechtzetting op basis van bewijsstukken ingewilligd.

5.2.2. Samenwerking met sociale dienst OCMW

Zorgboerderijen die een overeenkomst afsluiten met de sociale dienst van een OCMW kunnen daarvoor geen subsidie bekomen. Nochtans zou dergelijke samenwerking, zeker in plattelandsgemeenten, heel wat kansen hebben. Met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en met de Waalse partner Nos Oignons werd begin 2015 afgesproken een dossier voor te bereiden voor de POD Maatschappelijke Integratie. Er waren voorbereidende overlegmomenten met VVSG op 20/01 en 13/10/2015.

Tijdens een overleg met de voorzitter van POD maatschappelijke integratie op 23/09/2015 werd het idee principiële zeer goed onthaald. Daarop legden we in november een vraag tot financiering in 2016 voor aan de bevoegde minister Borsus.

Begin december ontvingen we van het kabinet een afwijzing voor midden 2015 maar er werd een opening gelaten voor het budget 2016. De administratie vroeg om bijkomende dossierstukken met een beschrijving van de pilotoregio's en een wetenschappelijke onderbouw van de effectiviteit van de zorgboerderij.

Op 4/12/2015 stelden we het projectidee voor aan het regionaal overleg van OCMW-voorzitters Westhoek in Kortemark. De 6 OCMW-voorzitters uit het projectgebied in het Waasland werden telefonisch gecontacteerd en ontvingen een samenvatting van het projectvoorstel.

Daarop werd begin januari het projectvoorstel opnieuw ingediend bij minister Borsus. Op 5/02/2016 ontvingen we een negatieve beslissing van de minister. Als motivatie werd de lineaire besparing aangegeven.

5.2.3. Ruimte voor Groene Zorg in het agrarisch gebied

Zowel vanuit de onderzoekswereld als vanuit de overheid waren er het voorbije jaar diverse initiatieven om de toekomstige beleidsopties voor het ruimtegebruik in agrarisch gebied te omschrijven.

Steunpunt Groene Zorg werd bij sommige van die initiatieven betrokken omdat de zorgboerderij omschreven werd als een nieuwe ruimtegebruiker. Zo namen we op 22/06/2015 deel aan een werksessie 'Bedrijfslocaties in agrarisch gebied', georganiseerd door Ruimte Vlaanderen.

In september namen we deel aan een interview over het ruimtegebruik van nieuwkomers op het platteland, georganiseerd door de vakgroep Ruimtelijke Planning van KULeuven.

5.2.4. Groene Zorg binnen het landschap van welzijn en zorg

Naarmate het netwerk van zorgboerderijen sterker verstrengeld geraakt binnen de wereld van welzijn en zorg, naarmate welzijnsvoorzieningen en gebruikers de aanwezigheid van zorgboerderijen als een structureel gegeven beschouwen, stelt meer en meer de vraag zich naar de positie van zorgboerderijen binnen dat netwerk.

Het bestuur besliste, omwille van de onafwendbaarheid van deze vraag, om in 2016 een studiedag over dit thema op te zetten. In het najaar 2015 werd gestart met de voorbereiding.

Cera heeft zich geëngageerd om de organisatie van deze studiedag financieel en inhoudelijk te ondersteunen. In de aanloop naar de studiedag zal SGZ samen met Cera een voorbereidingstraject doorlopen.

Een aspect van onze opdracht als belangenbehartiger van Groene Zorg ligt ook in de communicatie van SGZ. Aansluitend bij het voorbereidingstraject voor de studiedag wil Cera ook hierin ondersteuning bieden. We zullen onder meer onderzoeken op welke manier de sociale media in ons communicatieplan kunnen opgenomen worden.

Er waren overlegmomenten met Cera op 15/10, 20/11 en 11/12/2015.

5.3. Kennis en onderzoek

5.3.1. Dossierontwikkeling

Persoonsvolgende financiering en zorgboerderij

Vanaf het najaar 2016 wordt stapsgewijs de persoonsvolgende financiering (PVF) voor personen met een beperking ingevoerd. Steunpunt Groene Zorg volgt deze belangrijke transitie nauwgezet op, omdat zorgboerderijen een opportuniteit kunnen betekenen in de uitbreiding van het aanbod van dagbesteding voor personen met een handicap.

Onder meer via de opstart van lerende netwerken (zie 5.4.2.3.) en via het ingediende PlattelandPlus-project 'trajectbegeleiding van Limburgse zorgboerderijen' (zie 5.3.3.3.), begeleiden we zorgboerderijen in hun concrete plannen om, in ruil voor een financiering via het PVB meer zorggasten te kunnen ontvangen. Het steunpunt stelt daarbij als streefdoel om concrete samenwerkingsmodellen uit te werken waarmee zorgboerderijen, zorggasten met een PVB en voorzieningen samen op weg kunnen gaan.

In functie van dit dossier waren er in 2015 volgende contacten:

27/04/2015 Gesprek met verantwoordelijke, budgethoudersvereniging Absoluut

19/05/2015 Gesprek met medewerker, budgethoudersvereniging Onafhankelijk Leven

Overleg met zorgboerderij 't Oud Rozenhof en Tordale op 22/06, 25/08, 17/09 en 19/10/2015, ter voorbereiding van een proefproject voor mensen met schouderbegeleiding

02/07/2015 studiebezoek met het werkoverleg bij vzw Emiliani

08/07/2015 Gesprek met medewerker van het Vlaams Welzijnsverbond

13/07/2015 Bezoek aan zorgboerderij Casa di Mauro

15/07/2015 Gesprek met zorgboerin uit Lommel die dagbesteding biedt aan een persoon met een PAB

07/09/2015 Gesprek met medewerker van het kabinet van minister Jo Vandeuren

24/09/2015 Bezoek aan zorgboerderij 'Het Eigen Zijn'

05/10 en 16/10/2015 overleg met zorgboerderij De Vierklaver over de uitwerking van een samenwerkingsovereenkomst met een budgethouder, samen met een vertegenwoordigster van Onafhankelijk Leven en de budgethoudster.

03/12/2015 Gesprek met de directie van Pegode

5.3.2. Wetenschappelijk onderzoek

Steunpunt Groene Zorg bood ondersteuning aan een aantal onderzoeksprojecten.

Criteria voor Kwalitatieve Zorglandbouw

Hogeschool Gent zocht in dit multidisciplinair onderzoeksproject een antwoord op volgende vragen:

1. Wat zijn zorgboerderijen (profielschets van de Vlaamse zorgboerderijen)
2. Aan welke pedagogische, landbouwkundige en economische kwaliteitscriteria moet een zorgboerderij minimaal voldoen?
3. Zijn de huidige financierings- en andere ondersteuningsvormen toereikend om aan de kwaliteitscriteria te voldoen?

4. Bestaan er alternatieve/innoverende modellen om kwaliteitsvolle zorgboerderijen uit te bouwen?

Het onderzoek ging van start in oktober 2013. Steunpunt Groene Zorg bood ondersteuning bij de selectie van 29 zorgboerderijen en een tiental welzijnsvoorzieningen waarbij de onderzoekers langs gingen voor een diepte-interview.

Steunpunt Groene Zorg volgde het verloop van het onderzoek als lid van de stuurgroep. Er waren bijeenkomsten van de stuurgroep op 24/02 en 10/06/2015.

Op 9 september 2015 presenteerde HoGent de conclusies van het onderzoek tijdens een studienamiddag voor een publiek van een 100-tal zorgboeren en andere geïnteresseerden. SGZ verzorgde 2 werkwinkels op de studienamiddag.

Tot echte criteria die aanleiding kunnen geven tot een kwaliteitslabel zijn de onderzoekers niet gekomen omdat ze gaandeweg tot het inzicht zijn gekomen dat dergelijke criteria tekort zouden doen aan de werkelijke kwaliteitsfactoren. Daarmee bevestigen zij ook onze stellingname. In hun conclusie zijn ze gekomen tot de formulering van 7 succesfactoren voor Groene Zorg.

Als innoverend model schuiven ze het concept van de hybride onderneming naar voor. Dit concept is geplukt uit de praktijken binnen de sociale economie en gaat ervan uit dat de opbrengsten uit commerciële activiteiten financiering genereren voor het realiseren van aanvullende activiteiten met een sociaal doel.

5.3.3. Pilootprojecten

5.3.3.1. VOKA Health Community

Tijdens een brainstormsessie op initiatief van Innovatiesteunpunt en Flanders DC kwamen enkele projectideeën naar boven die aansluiten bij Groene Zorg, o.a. zorgboerderij voor bruggepensioneerden, voor gedetineerden, voor mensen met burn-out, voor ouderen.

Deze ideeën werden ingediend bij VOKA Health Community. De expertcommissie van deze laatste selecteerde enkel het idee van een time out zorgboerderij voor mensen met burn-out. Op 04/05/2015 gaf SGZ een voorstelling waarin werd toegelicht hoe een zorgboerderij voor mensen met burn out kan uitgebouwd worden.

5.3.3.2. Ondersteuning van individuele projecten

➤ Vont Bostoën

Deze projectontwikkelaar kreeg van het stadsbestuur Gent als opdracht om binnen de ontwikkeling van een woonproject, een zorgboerderij te integreren. Op 26/05/2015 was er een overleg met de ontwikkelaar.

➤ Kina

Kina is een samenwerking van 27 OCMW's uit de regio rondom stad Antwerpen. Ze hebben een oude hoeve gekocht en zoeken uit of ze dit kunnen inrichten als een zorgboerderij. Op 24/08/2015 was er een contact waarop ze hun ideeën bespraken met SGZ.

➤ Bosland

Bosland is het grootste bos van Vlaanderen en omvat de bosgebieden van Lommel, Hechtel-Eksel en Overpelt. De beheerders hebben het idee opgevat om rondom een oude hoeve in het gebied een zorgboerderij uit te bouwen. Op 20/04/2015 was hierover overleg met de verantwoordelijke.

➤ Stadsboerderij Wilrijk

Tot 2013 was deze kinderboerderij heel actief als Groene Zorgplek. Ze zorgde voor opvang van heel wat vragen vanuit de Antwerpse stadswijken. De kinderboerderij werd door het stadsbestuur afgestoten. De uitbating werd aanbesteed. De nieuwe uitbaters moeten met eigen middelen zien rond te komen. Daartoe willen ze tot nieuwe samenwerkingsvormen komen met de voorzieningen waarmee vroeger werd gewerkt. Aan SGZ werd de vraag gesteld hen in het overleg met de voorzieningen te ondersteunen. Op 7/09/2015 was er een kennismakingsgesprek met de nieuwe uitbaatster.

In oktober volgde een overlegvergadering met alle voorzieningen die in het verleden al beroep gedaan hadden op de kinderboerderijen. Onder begeleiding van SGZ zochten de partners naar mogelijke nieuwe samenwerkingsverbanden.

5.3.3.3. Trajectbegeleiding voor Limburgse zorgboerderijen

Dit PlattelandPlus-project kreeg in het najaar 2015 goedkeuring. Binnen dit project zal SGZ 8-10 zorgboerderijen die meer willen inzetten op zorg, begeleiden in hun vernieuwingstraject. Het gaat in principe om individuele begeleidingen maar daar waar mogelijk brengen we de bedrijfsleiders samen in groepssessies bv. om methodische of inhoudelijke aspecten aan te brengen.

Het Innovatiesteunpunt is partner in het project. Van hen verwachten we ondersteuning in het ontwikkelen van bedrijfsmodellen op maat. Ter voorbereiding was er een eerste overlegmoment met ISP op 2/12/2015.

Vanaf januari 2016 gaat het project daadwerkelijk van start.

5.3.4. Internationale samenwerking

5.3.4.1. Interregproject STRO 'Samen TeRug de bOer op'

De uitvoering van het project werd afgesloten op 30/09/2014. In de loop van 2015 ontving SGZ de verschillende bijdragen van cofinanciering.

Op 30/03/2015 was er een controlebezoek van Deloitte in opdracht van het Interregsecretariaat. De controle had betrekking op de financiële en administratieve verrichtingen in kader van het STRO-project.

Op 22/04/2015 was SGZ ook aanwezig bij het controlebezoek bij hoofdpartner Stad Brugge.

5.3.4.2. Ondersteuning van Waalse partners in Groene Zorg

Een aantal partners in Wallonië had de handen in elkaar geslagen met de intentie een Waals steunpunt op te richten.

Het ging om volgende organisaties: SAW-B (ondersteunende koepel voor sociale economiebedrijven in Wallonië en Brussel), Les Oignons (kleinschalige zorgboerderij in Waals-Brabant voor personen met psychische problemen), ACW (organisatie voor plattelandstoerisme in Wallonië, in de schoot van landbouworganisatie FWA), AWIPH (het Waals VAPH).

SGZ had het voorbije jaar regelmatig contact met hen. Het model dat zij nastreven is sterk geïnspireerd op onze werking. De partners dienden een gezamenlijk project voor plattelandsontwikkeling in. SGZ las het projectvoorstel na en gaf opmerkingen door. Het project werd niet aangenomen. Het Waalse Gewest gaf de verantwoordelijkheid voor de coördinatie van Groene Zorginitiatieven in handen van het Waals Ruraal Netwerk.

Op 25/11/2015 was er een startmoment, georganiseerd door het Waals Ruraal Netwerk, waarop SGZ werd uitgenodigd voor een gastpresentatie. De vertegenwoordiger van het Waalse Gewest toonde belangstelling voor de subsidiemaatregel die in Vlaanderen van toepassing is. SGZ informeerde de Waalse overheid over de regelgeving hieromtrent.

Met Nos Oignons asbl werkten we het projectvoorstel voor POD Maatschappelijke integratie uit (zie 5.2.2.).

5.3.4.3. Congres Réseau Astra, regio Rhône-Alpes

Het netwerk van zorgboerderijen in de regio Rhône-Alpes was partner in het SoFar-project (2007-2008). Op de agenda van hun jaarlijkse ontmoetingsbijeenkomst hadden ze dit jaar gekozen voor een invulling met sprekers uit het buitenland. Zo nodigden ze ook Steunpunt Groene Zorg uit om te voorzien in een getuigenis van een Vlaamse zorgboerderij.

Het regionaal congres vond plaats op 18/11/2015 in Chambéry. SGZ bracht een korte situering van de zorgboerderij in Vlaanderen en dit werd aangevuld met het getuigenis van zorgboer Dirk Talpe. Er kwamen nadien heel wat vragen, vooral over de subsidiemaatregel maar ook over de noodzaak van professionaliseren. De Franse zorgboerderijen zijn vooral instellingsboerderijen of opleidingsplaatsen. Er is een grote wens om van daaruit meer samen te werken met landbouwers maar dit schijnt moeilijk te lukken. Om die reden wekte het Vlaamse verhaal bijzondere belangstelling. Er waren ook getuigenissen van Spaanse, Bretoense en Ierse zorgboerderijen.

Tijdens het namiddagprogramma maakte SGZ deel uit van het panel waarmee gedialogeerd werd over de leerpunten uit de verschillende getuigenissen en over de rol van de overheid in de verdere uitbouw van Groene Zorg.

We maakten van de gelegenheid gebruik om met de Vlaamse en Waalse delegatie, na aankomst op 17/11, een bezoek te brengen aan 'La ferme de Bellechambre', een gemeenschap voor een 30-tal volwassenen met een autistische stoornis.

5.3.4.4. Zuid-Koreaanse bezoekers

Op 15/06/2015 ontving SGZ een groep van Zuid-Koreaanse landbouwers. Ze werden ontvangen in de Janshoeve in Maaseik, waar ze een toelichting kregen over de werking van zorgboerderijen in Vlaanderen en nadien op het bedrijf een rondleiding kregen.

Op 31/08/2015 ontving SGZ een delegatie van Zuid-Koreaanse onderzoekers. Zij kregen van hun overheid de opdracht om een voorstel te formuleren over de mogelijke organisatie van Groene Zorg in hun land. Ze deden daarvoor ook Engeland en Nederland aan. We ontvingen hen in het Stappeshof in Merchtem. Na de middag gingen ze nog langs op zorgboerderij De Hoef in Messelbroek.

Op 10/10/2015 bracht een groep van 3 journalisten uit Zuid-Korea een bezoek aan de zorgboerderij van Hilde Vanderlinden in Westmalle.

5.3.4.5. Andere contacten met buitenlandse delegaties

Op 17/02/2015 ontving SGZ een delegatie vanuit Wales. Het bezoek kaderde in het project Rural Alliances (Interreg NWE). De deelnemers werden ontvangen in zorgboerderij De Ploeg (Herselt). SGZ gaf een presentatie over de werking van zorgboerderijen in Vlaanderen.

Op 9/04/2015 ontving SGZ een Tsjechische zorgboerin die inspiratie zocht bij de werking van zorgboerderijen in Vlaanderen.

Op 24/11/2015 nam Yvette Buyst een onderzoeksinterview af. Vanuit de Universiteit Wageningen bracht zij de historische ontwikkeling van zorgboerderijen in een aantal landen in kaart. Zo probeerde zij te komen tot een omschrijving van de factoren die deze evolutie beïnvloed hebben.

5.3.5. Deelname aan studiedagen en vormingsactiviteiten

De medewerkers van Steunpunt Groene Zorg participeren geregeld aan overlegmomenten en studiedagen waarin zij zowel eigen kennis en inzichten uitdragen als nieuwe verwerven. *(Overzicht van studiedagen en externe contacten in bijlage 4)*

5.4. Vorming en informatie

5.4.1. Informatiesessies

5.4.1.1. Informatiesessies voor hulpverleners

Hulpverleners die interesse betonen voor Groene Zorg of een eerste keer een vraag richten aan Steunpunt Groene Zorg worden uitgenodigd op provinciale informatiebijeenkomsten. Zo krijgen ze een gestructureerde voorstelling van de mogelijkheden, werkwijzen en aandachtspunten voor de samenwerking met zorgboerderijen. Er werden in 2015 11 informatiebijeenkomsten voor hulpverleners georganiseerd. *(Overzicht van infosessies voor hulpverleners in bijlage 4)*

Aan verschillende organisaties, verenigingen of groepen geïnteresseerden werd, op hun vraag, uitleg gegeven over Groene Zorg en de rol van het steunpunt. Er waren 6 toelichtingsmomenten op vraag van voorzieningen. *(Overzicht van infosessies op vraag in bijlage 4)*

Nog meer dan voorgaande jaren werd het protocol voor samenwerking met SGZ gehanteerd als gespreksmiddel bij overleg met voorzieningen over de kwaliteitsbewaking van de zorgboerderijovereenkomst. Het protocol legt vast welke verwachtingen SGZ stelt tegenover de dienstverlening van matching tussen vraag en aanbod. Er waren 14 overlegmomenten met directie en teams van diverse voorzieningen. *(Overzicht van overlegmomenten i.v.m. protocol SGZ in bijlage 4)*

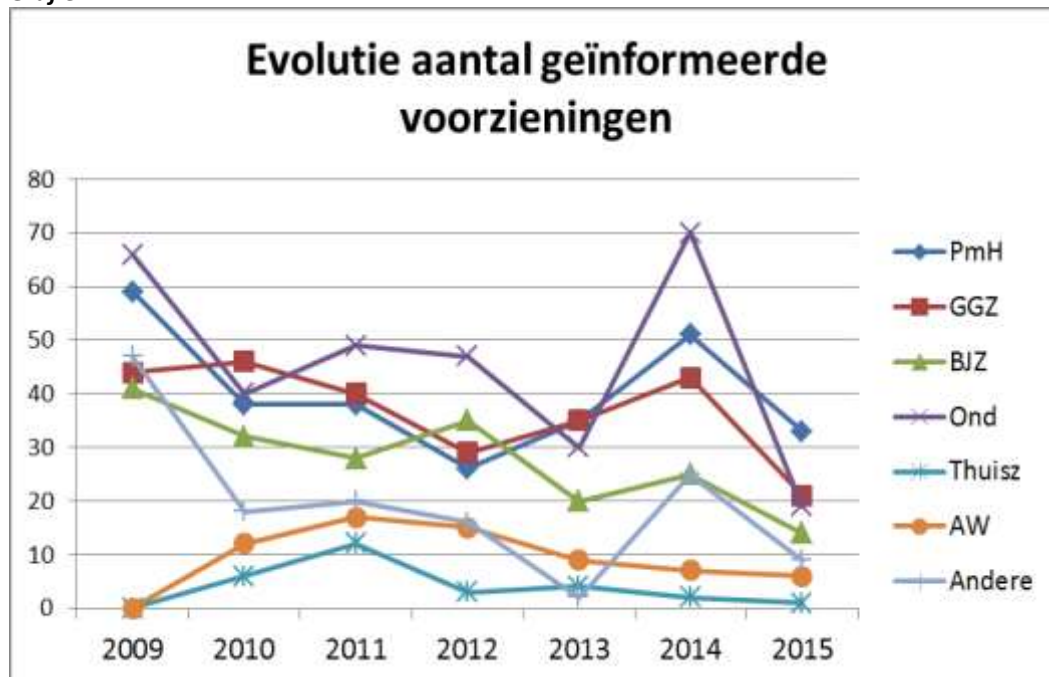
Tabel 8

<i>Aantal geïnformeerde voorzieningen in 2015 (totaal van infosessies overlegmomenten op eigen initiatief en op vraag)</i>						
	Antw.	Limb.	O.-Vl.	Vl.-Br.	W.-Vl.	TOTAAL
Pers m Handicap	5	4	4	5	15	33
Geestelijke Gezondheidszorg	1	3	6	2	9	21
Bijzondere Jeugdzorg		3	4	3	4	14
Onderwijs		5	4	3	7	19
Thuiszorg					1	1
Algemeen Welzijnswerk	3		3			6
Andere	3	2	2	1	1	9
TOTAAL	12	17	23	14	37	103

In 2015 lag het aantal geïnformeerde voorzieningen op 103. Dit is het laagste peil sinds 2009. Grafiek 17 laat zien dat de daling van het aantal deelnemende voorzieningen gespreid is over alle sectoren.

Niettemin waren er meer info- en overlegmomenten met voorzieningen dan voorgaande jaren. De inspanningen om hulpverleners goed te informeren zijn dus niet verminderd maar blijkbaar gebeurt dat nu in kleinere groepen. Zo gebeurt de bespreking van het protocol steeds op niveau van de voorziening.

Grafiek 17



5.4.1.2. Informatiesessies voor land- en tuinbouwers

Tevens organiseerde Steunpunt Groene Zorg informatiesessies voor geïnteresseerde land- en tuinbouwers. Waar zich kansen aandienende gebeurde dit in samenwerking met gemeentelijke landbouwraden, eigen bewegingsstructuren en voorzieningen. Voor deze infosessies richt het steunpunt zich bijzonder op regio's waar er een duidelijk tekort is aan zorgboerderijen. (*Overzicht van infosessies voor land- en tuinbouwers in bijlage 4*)

5.4.2. Vormingsactiviteiten

5.4.2.1. Provinciale Trefdagen

De provinciale trefdagen stonden in het teken van het thema 'Klare taal'.

Beide sectoren, land- en tuinbouw enerzijds en zorg anderzijds, zijn heel verschillend en praten in eigen vaktaal. 'Hoe kunnen we ondanks de verschillen zorgen dat de communicatie tussen beiden helder en duidelijk is?' was de centrale vraag tijdens deze praktische vormingssessie.

SGZ werkte hiervoor samen met 'Wablieft', een organisatie die het gebruik van eenvoudige taal wil promoten.

Programma:

- Voorstelling van de digitale aanmelding
- Voorstelling van de meest recente brochures voor de Kwaliteitsbox
- Voorstelling en werkwinkels rond eenvoudig taalgebruik in het contact tussen zorgboeren en hulpverleners.

Alles samen bereikten we 144 deelnemers. (*Overzicht in bijlage 4*)

5.4.2.2. Samenkomsten met zorgboer(inn)en

Na het succes van de vormingsavond in het najaar 2014, organiseerden we de vorming over het thema “Je eigen gedragsstijl als zorgboer(in)” 6 maal. Deze sessies werden begeleid door vzw Zorg-Saam.

Alles samen volgden 83 zorgboer en –boerinnen deze vormingssessie. (*Overzicht in bijlage 4*)

5.4.2.3. Lerende Netwerken ‘Meer zorg op de zorgboerderij’

Begin 2015 startte SGZ twee regionale lerende netwerken op. Hiermee wou het steunpunt extra ondersteuning bieden aan zorgboerderijen die meer willen inzetten op het zorgactiviteiten. De bedrijfsleiders worden via een groepsproces gestimuleerd om na te denken over de organisatie van hun toekomstplannen.

Er werd veel aandacht besteed aan uitwisseling van ervaringen. In de vorm van een intervisie konden de deelnemers hun successen en hindernissen met elkaar bespreken. (*Overzicht in bijlage 4*)

5.4.2.4. Dagexcursie voor zorgboeren

Voorgaande twee jaren organiseerden we telkens in het kader van het STRO-project (Interreg Vlaanderen-Nederland) een dagexcursie voor actieve zorgboer(inn)en. Niettegenstaande het Interregproject afliep in 2014, heeft SGZ ervoor geopteerd de traditie van een studiereis verder te zetten.

Op 18/09/2015 bezochten we 3 zorgboerderijen in de provincie Antwerpen. Er waren 33 deelnemers.

5.4.2.5. Ontmoetingsdag ‘Groene Zorg in de voorziening’

Met de organisatie van deze ontmoetingsdag op 27/10/2015 zette SGZ een stap vooruit om het ondersteuningsaanbod naar Groene Zorg te verbreden. Heel wat residentiële voorzieningen binnen de welzijnszorg zoeken immers naar een manier om hun bewoners in de nabijheid van hun verblijf de kans te bieden tot groene dagbesteding.

Het steunpunt wil een platform bieden aan verantwoordelijken voor residentiële dagbesteding. Deze ontmoetingsdag was een eerste experiment om af te toetsen of het idee om voorzieningen hierin te ondersteunen al dan niet zou aanslaan. Het was meteen een schot in de roos want bij de inschrijvingen werd het aantal beschikbare plaatsen in Zaal Daknamdak nabij Lokeren, volledig bezet.

Plaats: Lokeren, 61 deelnemers uit 36 organisaties

Het programma bevatte volgende onderdelen:

- ‘Meander: van zorgboerderij naar buurtboerderij’ door Eric Avonts, algemeen directeur Rotonde
- ‘Boerderijdieren in de zorg’ door Annelies Flamang van Vives - Onderzoeksgroep Dier: de resultaten voor van een proefproject waarbij boerderijdieren werden getraind om ingezet te worden in de zorg.
- Bezoek aan De Teerling, Zorgtuin Emiliani Bezigheidstehuis
- ‘De Warme Tuin’ door Frans De Wachter, Landelijke Gilden Binnen dit proefproject onderhouden buurtbewoners samen met vrijwilligers van Landelijke Gilden een tuin in de voorziening of een volkstuintje in de nabijheid daarvan.
- Groepsgesprek over de mogelijkheden van en de ondersteuningsnoden voor een Groene Zorgplek op de instelling

5.4.2.6. Samenkomsten met vrijwilligers

In Oost-Vlaanderen werkt een groep vrijwilligers mee aan diverse opdrachten zoals de ondersteuning van promotionele activiteiten en de opstart en opvolging van zorgboerderijovereenkomsten. De vrijwilligers worden ondersteund via regelmatige groepssamenkomsten. SGZ sloot in 2015 een bijkomende verzekering voor lichamelijke ongevallen voor vrijwillige medewerkers af. Alle vrijwilligers kregen een aangepaste vrijwilligersovereenkomst. (*Overzicht vrijwilligerssamenkomsten in bijlage 4*)

5.4.3. Evoluties in het vormings- en informatieaanbod

Grafieken 18 en 19 laten ons toe enkele conclusies te trekken over de vormings- en informatieactiviteiten door SGZ georganiseerd.

De voorbije 2 jaar werden ernstige inspanningen geleverd om het aantal vormingsactiviteiten te verruimen. Vooral het vormingsaanbod voor zorgboeren breidde uit. Enkele jaren geleden startten we met de jaarlijkse dagexcursie naar zorgboerderijen. In 2015 kwam daar de opstart van 2 lerende netwerken voor zorgboerderijen die meer willen inzetten op zorg, bovenop.

Ook het aanbod naar voorzieningen breidde uit. Omwille van een inhoudelijke accentverschuiving waren er in 2015 opnieuw meer teambesprekingen met voorzieningen afzonderlijk. Voorheen lag het accent van dergelijke bijeenkomsten op bekendmaking en voorstelling van de mogelijkheden tot samenwerking met zorgboerderijen. In 2015 werd met teamleden en directie vaker samengezeten rond kwaliteitszorg in de samenwerking met zorgboederijen. De protocoltekst die SGZ heeft opgemaakt diende daarbij als handleiding.

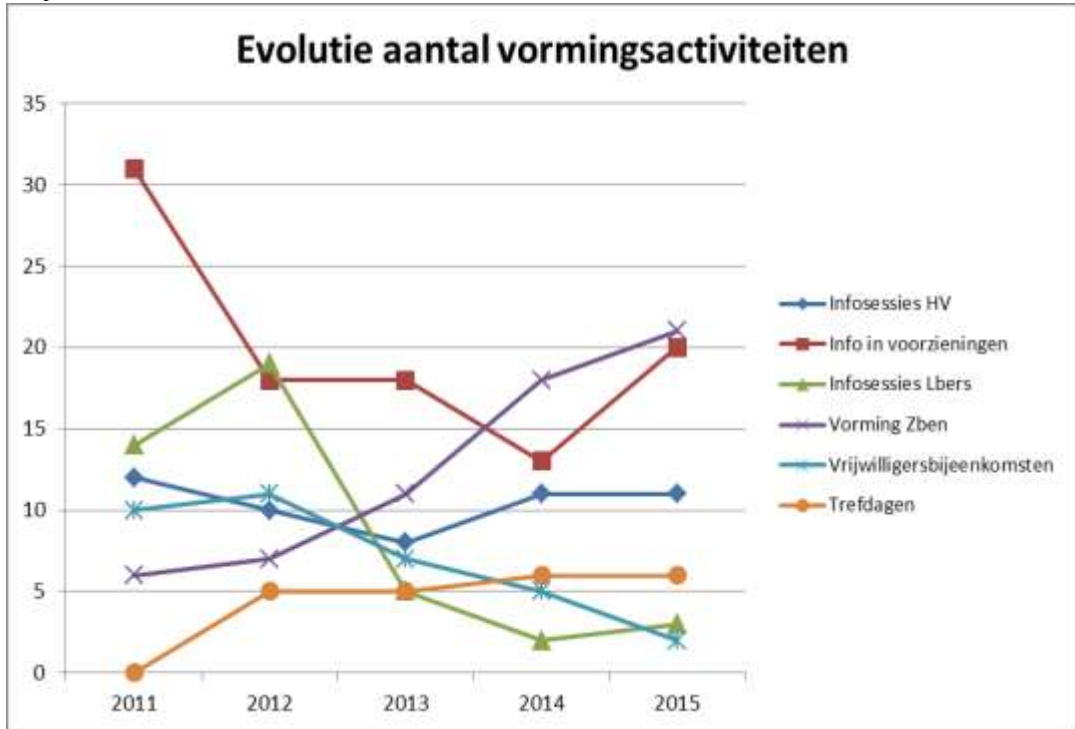
Het aantal infosessies voor hulpverleners bleef gelijk maar we merken wel een dalende belangstelling voor deze informatiemomenten. Het vormingsaanbod voor hulpverleners werd verruimd met een ontmoetingsdag voor verantwoordelijken voor dagbesteding.

De informatiesessies naar het brede publiek van land- en tuinbouwers blijft beperkt. Dergelijke initiatieven worden vooral georganiseerd op vraag van gemeentebesturen of lokale afdelingen van land- en tuinbouworganisaties.

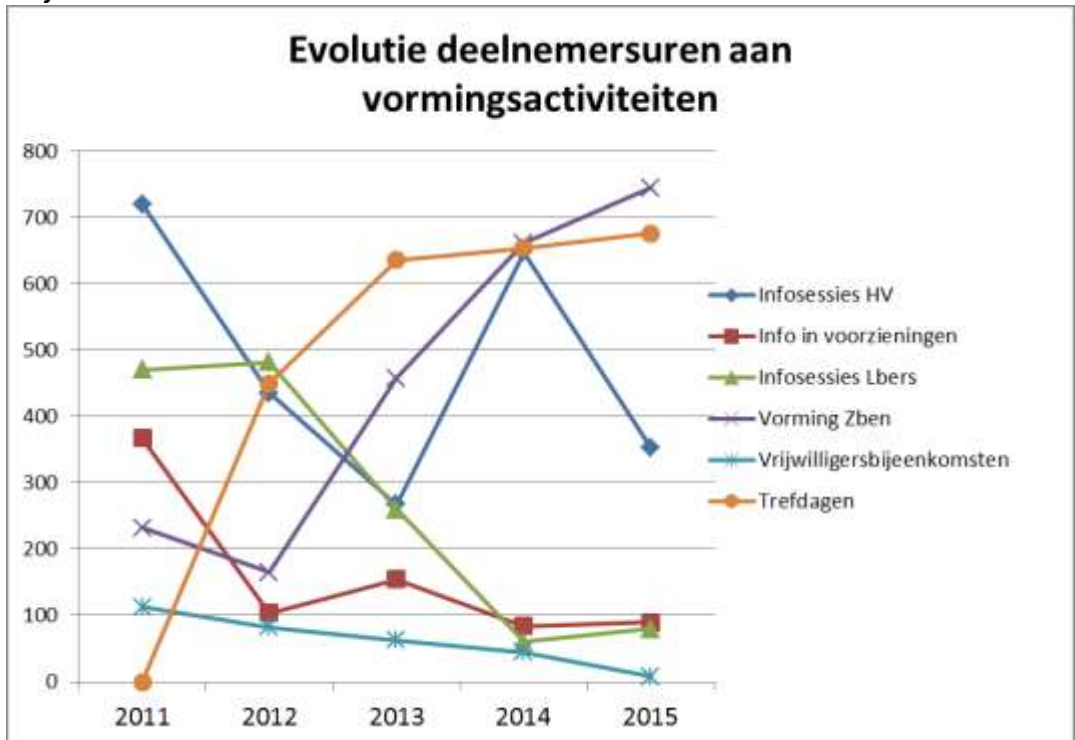
Ook de ondersteuning van vrijwilligers neemt af. In de provincie Oost-Vlaanderen is een vrijwilligerswerking actief maar omwille van gebrek aan middelen wordt voorlopig geen nieuwe impuls gegeven aan deze werking.

De verbreding en verruiming van het informatie- en vormingsaanbod vertaalt zich niet in meer deelnemers aan onze vormingsactiviteiten. Globaal kunnen we stellen dat er meer activiteiten zijn met minder deelnemers. Meer in detail bekeken, kunnen we vaststellen dat de vormingsactiviteiten voor zorgboeren en hulpverleners meer volk trekken (omdat er ook meer aanbod was) maar dat de informatiebijeenkomsten minder volk trekken. Er wordt meer informatie gegeven maar telkens voor kleinere groepen. De bespreking met hulpverleners op niveau van individuele voorzieningen zijn daar de treffende illustratie van.

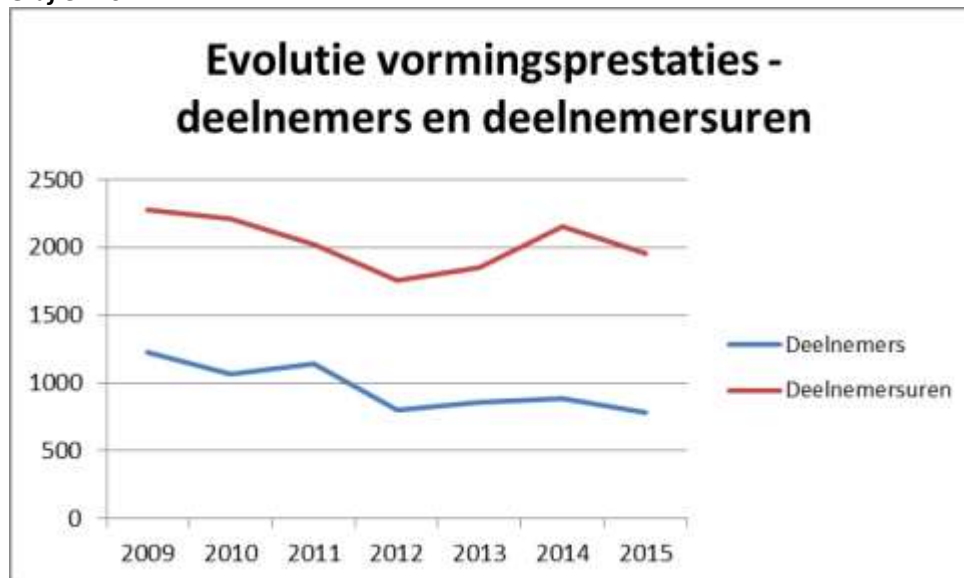
Grafiek 18



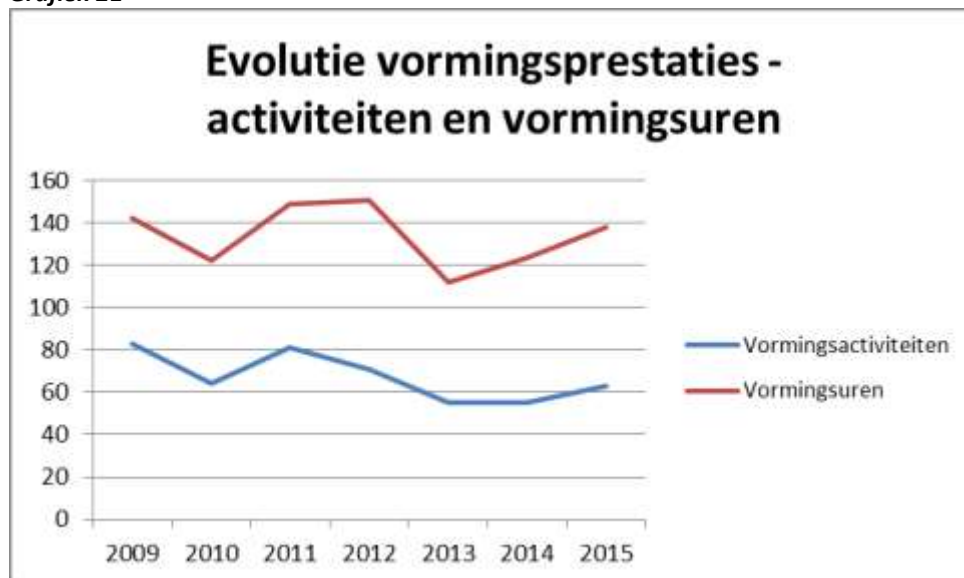
Grafiek 19



Grafiek 20



Grafiek 21



5.4.4. Ontsluiting van kennis via www.groenezorg.be

De informatie op de website werd in de loop van 2015 telkens geactualiseerd voor de aankondiging van activiteiten en ter gelegenheid van de uitgaven van het e-zine.

5.4.5. E-zine

De elektronische nieuwsbrief werd tweemaal verzonden. De nieuwsbrief is samengesteld uit korte nieuwsberichten met, waar mogelijk, een link naar de eigen website www.groenezorg.be. Nieuwsbrief en website worden op die manier in een sterke interactie opgebouwd. Het adresbestand groeide aan met 3% tot 4.468 e-mailadressen. (Overzicht van gepubliceerde nieuwsbrieven in bijlage 4)

5.4.6. Bekendmaking

Voorstellingsfolder

De promotiefolder werd herdrukt. De informatie op de folder werd herschikt en de contactgegevens geactualiseerd.

De medewerkers van SGZ verspreiden de promotiefolder tijdens individuele contacten, bij informatie- en vormingsactiviteiten en via de promotiestand.

Banners

De drie banners, met hetzelfde beeld als op de voorzijde van de voorstellingsfolder, werden opgezet bij beurzen en manifestaties van Steunpunt Groene Zorg.

Pers en media

(Overzicht van persbijdragen over en media-aandacht voor Steunpunt Groene Zorg in bijlage 4)

Beurzen

(Overzicht van manifestaties waarop Steunpunt Groene Zorg aanwezig was met een informatiestand in bijlage 4)

Andere promotionele manifestaties:

Tot slot zijn er elk jaar bijzondere manifestaties waarop de werking van Groene Zorg in de aandacht wordt geplaatst en diverse betrokkenen elkaar kunnen ontmoeten.

Op 26/06/2015 was er in samenwerking met het Lokerse stadsbestuur een evenement voor de Waaslandse zorgboeren. Er waren voorbereidende vergaderingen op 01/04 en 22/04/2015.

BIJLAGE 1

Overzicht aantal aanmeldingen en matchings per provincie 2015

Vlaanderen	Aantal vragen	Ingetrokken	Ingetrokken na kennismak	Bevestigd	Afgewezen	Aanvaard	Match gevonden	ZBO afgesloten	Archiveren	Geen aanbod
Antwerpen	238	57	11	-	-	-	7	147	-	16
Limburg	159	20	3	-	1	9	10	96	-	20
Oost-Vlaanderen	233	32	15	3	3	7	22	131	-	20
Vlaams-Brabant	121	16	3	-	-	5	3	84	-	10
West-Vlaanderen	207	27	5	5	2	2	20	144	-	2
Totaal	959	152	37	8	6	24	62	602	-	68

Overzicht aantal aanmeldingen en matchings per sector 2015

Vlaanderen	Aantal vragen	Ingetrokken	Ingetrokken na kennismak.	Bevestigd	Afgewezen	Aanvaard	Match gevonden	ZBO afgesloten	Archiveren	Geen aanbod
Pers m Hand.	191	31	11	4	1	10	12	113	-	9
Geestel Gezondh	137	21	5	-	1	3	15	83	-	9
Jongerenwelzijn	91	24	-	1	1	2	6	51	-	6
Onderwijs	452	66	20	3	2	3	22	299	-	37
Thuiszorg	59	4	1	-	-	1	1	46	-	6
Alg Welzijns	18	4	-	-	1	1	4	8	-	-
Andere	11	2	-	-	-	4	2	2	-	1
Totaal	959	152	37	8	6	24	62	602	-	68

BIJLAGE 2

Overzicht van aantal aanvragen en opgestarte samenwerkingsverbanden per provincie en per sector 2015

Antwerpen	Aantal vragen	Ingetrokken	Ingetrokken na kennismak.	Bevestigd	Afgewezen	Aanvaard	Match gevonden	ZBO afgesloten	Archiveren	Geen aanbod
Pers m Hand.	49	14	3	-	-	-	-	31	-	1
Geestel Gezondh	23	5	-	-	-	-	3	13	-	2
Jongerenwelzijn	32	12	-	-	-	-	-	18	-	2
Onderwijs	109	23	7	-	-	-	4	67	-	8
Thuiszorg	24	2	1	-	-	-	-	18	-	3
Alg Welzijns w	1	1								
Andere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	238	57	11	-	-	-	7	147	-	16

Limburg	Aantal vragen	Ingetrokken	Ingetrokken na kennismak.	Bevestigd	Afgewezen	Aanvaard	Match gevonden	ZBO afgesloten	Archiveren	Geen aanbod
Pers m Hand.	27	3	1	-	-	3	4	13	-	3
Geestel Gezondh	23	2	-	-	1	-	1	13	-	6
Jongerenwelzijn	4	2	-	-	-	-	-	2	-	-
Onderwijs	79	10	2	-	-	2	3	53	-	9
Thuiszorg	19	2	-	-	-	1	-	14	-	2
Alg Welzijns w	4	1	-	-	-	1	1	1	-	-
Andere	3	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Totaal	159	20	3	-	1	9	10	96	-	20

Oost-Vlaand.	Aantal vragen	Ingetrokken	Ingetrokken na kennismak.	Bevestigd	Afgewezen	Aanvaard	Match gevonden	ZBO afgesloten	Archiveren	Geen aanbod
Pers m Hand.	52	11	6	2	-	2	5	23	-	3
Geestel Gezondh	38	8	2	-	-	1	5	21	-	1
Jongerenwelzijn	25	3	-	-	1	2	2	14	-	3
Onderwijs	99	8	7	1	1	-	6	65	-	11
Thuiszorg	3	-	-	-	-	-	1	1	-	1
Alg Welzijns	9	1	-	-	1	-	2	5	-	-
Andere	7	1	-	-	-	2	1	2	-	1
Totaal	233	32	15	3	3	7	22	131	-	20

Vl.-Brabant	Aantal vragen	Ingetrokken	Ingetrokken na kennismak.	Bevestigd	Afgewezen	Aanvaard	Match gevonden	ZBO afgesloten	Archiveren	Geen aanbod
Pers m Hand.	21	2	-	-	-	3	-	14	-	2
Geestel Gezondh	14	2	1	-	-	1	-	10	-	-
Jongerenwelzijn	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Onderwijs	70	12	2	-	-	1	3	44	-	8
Thuiszorg	13	-	-	-	-	-	-	13	-	-
Alg Welzijns	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Andere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	121	16	3	-	-	5	3	84	-	10

West-Vlaand.	Aantal vragen	Ingetrokken	Ingetrokken na kennismak.	Bevestigd	Afgewezen	Aanvaard	Match gevonden	ZBO afgesloten	Archiveren	Geen aanbod
Pers m Hand.	42	1	1	2	1	2	3	32	-	-
Geestel Gezondh	38	4	2	-	-	-	6	26	-	-
Jongerenwelzijn	29	7	-	1	-	-	4	16	-	1
Onderwijs	95	13	2	2	1	-	6	70	-	1
Thuiszorg										
Alg Welzijnsw	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Andere	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	207	27	5	5	2	2	20	144	-	2

BIJLAGE 3

OVERZICHT VAN CONTACTEN EN ACTIVITEITEN

Verspreiding Nieuwsbrief Groene Zorg

Het elektronisch magazine werd verstuurd naar:
633 mailadressen (enkel zorgboerderijen) op 12/01/2015
4.468 e-mailadressen op 28/05/2015

Overzicht van informatiesessies voor hulpverleners die door SGZ werden georganiseerd

- 26/02/2015 Eeklo, i.s.m. provincie OVL en RWO Meetjesland, in het kader van provinciaal project 'Zorg binnen Groene Zorg', 16 deelnemers
- 24/03/15 Roeselare, 15 deelnemers uit 10 voorzieningen
- 02/06/2015 Oostmalle, 23 deelnemers uit 16 voorzieningen
- 04/06/2015 Rapertingen, 4 deelnemers uit 2 voorzieningen
- 11/06/2015 Leuven, 6 deelnemers uit 6 voorzieningen
- 12/06/2015 Roeselare, algemeen gedeelte, 3 deelnemers; gedeelte Eloket +1
- 24/09/2015 Lokeren, 9 deelnemers uit 9 voorzieningen
- 29/09/2015 Oostmalle, 8 deelnemers uit 6 voorzieningen
- 22/10/2015 Roeselare, 27 deelnemers uit 20 voorzieningen
- 17/11/2015 Leuven, 9 deelnemers uit 6 voorzieningen
- 24/11/2015 Rapertingen, 20 deelnemers uit 13 voorzieningen

Overzicht van informatiesessies die werden gegeven op vraag van organisaties, verenigingen of groepen geïnteresseerden

- 13/01/2015 overleg met begeleidster Ter Linde ivm uitbouw instellingsboerderij
- 22/01/2015 infosessie SGZ voor GON-begeleiders Kasterlinden
- 28/04/2015 Infosessie CAW Lommel
- 26/10/2015 team Sint Amandus, Beernem, groepswerking op de zorgboerderij
- 05/11/2015 Dienstencentrum Ter Dreve, VAPH, Brugge, groene zorg in de voorziening
- Werkgroep Arbeid en Vorming, Antwerpen: bijeenkomst van verschillende voorzieningen in het Noorden van de provincie.

Overzicht van overlegmomenten ivm protocol SGZ

- 17/03/2015 Den Leeuweric, Turnhout
- 19/03/2015 De Knoop, Waasmunster
- 24/03/2015 PZ St-Jan, Eeklo
- 03/04/2015 Huize Levenslust, Linter
- 22/04/2015 VOC Rozenkrans, Koksijde
- 23/04/2015 De Knoop, Waasmunster
- 08/06/2015 De Oever, Hasselt
- 12/08/2015 JAC Herentals
- 07/09/2015 AC 't Lokaal, Antwerpen
- 22/10/2015 De Knoop, Waasmunster
- 22/10/2015 vzw Stappen, Gent
- 05/11/2015 Dienstencentrum Ten Dreve, Brugge
- 04/12/2015 Vlaamse diensten thuisbegeleiding
- 10/12/2015 Kadodder, Zoersel

Overzicht van informatiesessies voor landbouwers

- 03/03/2015 Riemst, georganiseerd door de landbouwraad, 10-tal aanwezigen
- 23/03/2015 West-Vlaanderen, ism Landelijke Gilden en KVLV-Agra. 10 aanwezigen
- 09/12/2015 Lochristi i.s.m. gemeentebestuur, 20-tal aanwezigen

Overzicht van persbijdragen en mediareportages over Steunpunt Groene Zorg

- Januari 2015 CM.be 'Dieren aanvaarden alle mensen', reportage over zorgboerderij Silsomhof.
- 03/05/2015 De Zondag over tekort aan zorgboerderijen rond de steden, met een interview van zorgboerin Anita Baeyens uit Gooik.
- 06/05/2015 Het Nieuwsblad over zorgboerin Maria Beauprez die solidariteitsprijs in Uitbergen wint.
- 07/05/2015 Het Nieuwsblad 'Leerkracht waant zich soms politieagent' over straffen op school en een verwijzing naar 774 zorgboerderijen die een alternatief bieden.
- 08/05/2015 Het Nieuwsblad 'De opa van 2500 probleemjongeren' n.a.v. Prinses Mathildeprijs voor de Kruiskenshoeve.
- 15/05/2015 Het Belang van Limburg 'Met schouderklopjes betaal je geen rekeningen' over wegvallen van subsidie in Limburgse zorgboerderij.
- 20/05/2015 Wablieft-krant 'Welkom op de zorgboerderijen', reportage over zorgboerderij Mees-Gillis.
- 01/07/2015 Landbouwleven, Belang van Limburg en Radio2 nav persmoment met provinciebestuur Limburg op zorgboerderij Raf Claes te Rijkel.
- 03/07/2015 VILT-bericht 'Meer dan 100 zorgboerderijen in Limburg'
- 07/07/2015 Het Belang van Limburg 'Steeds meer zorgboerderijen'
- 03/08/2015 VILT-bericht 'Vraag naar opvang door zorgboerderijen blijft toenemen' nav persbericht kabinet landbouw.
- 25/09/2015 Boer & Tuinder 'Criteria voor een kwaliteitsvolle zorglandbouw' met een reportage over de studiedag van HoGent.
- Oktober 2015 Ons TV online, reportage van zorgboerderijen 't Oude Rozenhof en Hilde Naeyaert
- 14/10/2015, Meetjeslander, vrij Maldegem-Brugs Handelsblad, Laatste Nieuws, Nieuwsblad, Landbouwleven, Boer&Tuinder en Radio 2 nav persbijeenkomst op ZB Fillipus in Maldegem : voorstelling provinciaal project Zorg binnen Groene Zorg.
- 23/10/2015 De Weekbode, reportage zorgboerderij Fillipushoeve
- 12/11/2015 De Weekbode, reportage zorgboerderij 't Oude Rozenhof
- 13/11/2015 Boer&Tuinder, pagina over Groene Zorg met bijdrage over project Zorg in de Groene Zorg, Zuid-Koreaanse bezoeken en aankondiging van vormingsbijeenkomsten
- 20/11/2015 Reportage VILT-TV in rubriek 'Wablieft' : Wat is Groene Zorg
- November 2015 CAP Magazine, reportage over zorgboerderij Stal Brabo.

Overzicht van persberichten en -bijeenkomsten van Steunpunt Groene Zorg

- 28/01/2015 overleg dienst Communicatie voor de programmatie van Ons TV.
- 12/03/2015 persmoment met gedeputeerde Vlaams-Brabant nav provinciale Trefdag
- 01/07/2015 persmoment met provinciebestuur Limburg op zorgboerderij Raf Claes te Rijkel.
- 14/10/2015, persmoment met gedeputeerde Couckuyt op ZB Fillipus in Maldegem, voorstelling provinciaal project Zorg binnen Groene Zorg

Manifestaties waarop Steunpunt Groene Zorg aanwezig was met een informatiestand

- 15 – 18/01/2015 Promotiestand Agriflanders
SGZ had een eigen infobalie op de promotiestand van Boerenbond.
- 28/04/2015 Sint-Niklaas, bemande stand op een beursvloer voor ouders en leerlingen van SBSO Baken over de mogelijkheden na het buitengewoon onderwijs.
- 5/7/2015 'Met 1.000 aan de boerentafel' onbemande stand met banner en folders bij
 - Zorgboerderij Van Hellemont, Meensel-Kiezegem
 - Zorgboerderij Nouwen in Balen
- 22/08/2015 Boerenmarkt Nieuwmunster, onbemande stand
- 20/9/2015 Dag van de Landbouw
 - onbemande stand bij Druiven Soniën te Overijse
 - bemande stand zorgboerderij Ons dagelijks Groen, Aalst

Overzicht van studiedagen waaraan Steunpunt Groene Zorg heeft deelgenomen

- 12/03/2015 Studienamiddag De Knoop
- 22/05/2015 Brainstormsessie over toekomst Geestelijke Gezondheidszorg, georganiseerd door Zorgnet Vlaanderen (Aalter)
- 16/09/2015 Studievoormiddag Arktos 'Onderwijs vandaag en morgen' over de conceptnota schooluitval (Hasselt)
- 16/09/2015 Informatieavond met voorstelling van GIPSO – Gids voor Inclusieve Projecten en Sociaal Ondernemen (Schaarbeek)
- 16/10/2015: Nieuwe kansen geven: ontmoetingsmoment (Hasselt)
- 17/11/2015 Infosessie MSD 'kernkwaliteiten' (Geel)
- 19/11/2015 Studiedag tuintherapie (Hasselt)
- 19/11/2015 Studiedag Kenniscentrum WVG, Brussel

Andere externe contacten

- 09/01/2015 Opening Borgwalhoeve in Vurste
- 15/01/2015 Lancering FarmCafe
- 12/02 en 09/04/2015 plaatselijke groep Leader Midden-West.
- 18/05/2015 les Landwijzer
- 01/06/2015 Publiekscampagne 'Schoon Boeren' West-Vlaanderen, toelichting op zorgboerderij Andy en Jorika (Diksmuide)
- 06/05/2015 overleg POM West-Vlaanderen over arbeidszorg
- 08/05, 08/06, 04/09 en 14/12/2015 PG Leader Kempen en Maasland en Haspengouw
- 19/05/2015 provinciale landbouwkamer West-Vlaanderen
- 22/05/2015 overleg nieuwe werking Beestig Wijs te Genk
- 29/05/2015 stuurgroep netwerk leerrecht A-H-V
- 04/06/2015 Trefpunt provincie West-Vlaanderen, ontmoeting
- 12/06/2015 stuurgroep leerrecht Limburg te Genk
- 18/06/2015 eindwerk Howest, hoeve Hangerijn
- 24/06/2015 partnermeeting Farmcafe
- 25/06 en 22/10/2015 AV Steunpunt Expertise Netwerken, Brussel
- 10/07/2015 Filmopnames eMuse
- 25/09/2015 netwerk Leerrecht Limburg te Bokrijk
- 23/10/2015 Beleidsgroep Schoolexterne Interventies, Brussel

Bekendmaking en informatieverspreiding binnen de Landelijke Beweging

- 10/03/2015 voorstelling SGZ op provinciaal overleg BB Vlaams-Brabant
- 17/03/2015 voorstelling SGZ op provinciaal overleg BB Limburg
- 01/06/2015 overleg binnen ONS over Leaderprojecten
- 23/06/2015 overleg Leader Ons West-Vla
- 10/06/2015 opening Warme Tuin in Koningshooikt
- 11/06/2015 opening Warme Tuin in Beringen

Overzicht van Provinciale Trefdagen voor zorgboeren en hulpverleners

Thema "Klare Taal", i.s.m. Wablieft

- 26/02/2015 in Oostmalle, 44 aanw.
- 03/03/2015 in Hasselt, 42 aanw.
- 05/03/2015 in Brugge, 39 aanw.
- 10/03/2015 in Lochristi, 40 aanw.
- 12/03/2015 in Tildonk, 12 aanw.

Overzicht van samenkomsten met lerende netwerken

Thema 'Meer zorg op de zorgboerderij', regio Oost- en West-Vlaanderen, West-Vlaams-Brabant

- 13/01/2015 startvergadering in Tielt, 14 aanw.
- 31/03/2015 Tielt, 12 aanw.
- 23/06/2015 Tielt, 11 aanw.
- 10/11/2015 Zaffelare, 12 aanw.

Thema 'Meer zorg op de zorgboerderij', regio Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaams-Brabant

- 29/01/2015 startvergadering in Geel, 12 aanw.
- 2/03/2015 Kortenaeken, 9 aanw.
- 12/05/2015 Morkhoven, 7 aanw.

Overzicht van ervaringsuitwisselingsavonden

Thema "Je eigen gedragsstijl als zorgboer(in)", i.s.m. Zorg-Saam

- 10/11/2015 Oostmalle, 10 aanw.
- 26/11/2015: Meensel-Kiezezem, 10 aanw.
- 27/11/2015 Balen, 17 aanw.
- 10/12/2015 Houthulst, 16 aanw.
- 11/12/2015: Kortesseem, 10 aanw.
- 17/12/2016 Meldert, 20 aanw.

Overzicht van Provinciale Ontmoetingsmomenten voor zorgboeren

- 26/02/2015 in Oostmalle, 28 aanw.
- 03/03/2015 in Hasselt, 21 aanw.
- 05/03/2015 in Brugge, 11 aanw.
- 10/03/2015 in Lochristi, 14 aanw.
- 12/03/2015 in Tildonk, 5 aanw.

Overzicht van vrijwilligersbijeenkomsten

- 24/02/2015 in Lochristi, 1 vrijwilliger
- 10/03/2015 in Lochristi, 2 vrijwilligers

BIJLAGE 4

Lijst van gebruikte afkortingen

AW	Algemeen Welzijnswerk
BJZ	Bijzondere jeugdzorg
DLV	Departement Landbouw en Visserij
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
HV	Hulpverlener
L&T	Land- en tuinbouw
NIS	Nationaal Instituut voor de Statistiek
Nt-sub	Niet-subsidiabele zorgboerderij
Ond	Onderwijs
OPZ	Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis
PAB	Persoonlijk Assistentiebudget
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
PmH	Personen met een handicap
PVB	Persoonsvolgend Budget
SGZ	Steunpunt Groene Zorg vzw
Sub	Subsidiabele zorgboerderij
STRO	Samen TeRug de bOer op
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VZW	Vereniging zonder winstoogmerk
VTE	Voltijdse equivalent
ZB	Zorgboerderij
ZBO	Zorgboerderijovereenkomst